

Gemeente
Sittard-Geleen
Born

Boeren, burgers en buitenlui

Open Monumentendag 2017

Binnenplaats Bienenhof Geleen

Sittard - Geleen Born

Boeren, burgers en buitenlui

Uitgave
Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen
ressortierend onder de Federatie Historie Geleen-Sittard-Born
2017

Open Monumentendag 2017

OPENSTELLINGEN OPEN MONUMENTEN DAGEN 2017**Zaterdag 9 september**

Plaats	Activiteit	Locatie	Tijd
Grevenbicht	Romeinse putrand	Burg. Kottenplein	Gehele dag
Sittard	Waterput in koffiekelder McKaels	Paardestraat 9A	10.00-17.00
Holtum	Bezichtiging binnenplaats Huize Holtum	Grote Dries 1	14.00-16.30
Munstergeleen	Openstelling Pater Karel-kapel, tuin en toiletgebouw	P.C. Houbenstraat	09.00-18.00
Munstergeleen	Openstelling winkel en museum bij Pater Karel-kapel	P.C. Houbenstraat	14.00-17.00
Munstergeleen	Omgeving Chorushoeve	Absbroekstraat 1	Gehele dag
Sittard	Openstelling Basiliëk	Oude Markt 3	10.30-12.30 14.00-16.00
Sittard	Openstelling Michielskerk	Markt 24	10.00-12.00 14.00-16.00
Sittard	Openstelling Grote kerk en bezichtiging koorbanken	Kerkplein 4	10.00-12.00 14.00-16.00
Sittard	Film over waterputten in museum De Domijnen	Kapittelstraat 6	11.00-17.00
Sittard	Urnenhof H. Bernadettekapel	Baandert 21	12.00-16.00
Sittard	Bezichtiging brouwerij Ambrass	Gats 13	10.00-18.00
Limbricht	Openstelling kerk	Allee 1B	11.00-17.00
Limbricht	Café Salden	Platz 9	Openingstijden
Obbicht	Exterieur Huis Op de Kamp	Bornerweg 8	Gehele dag
Obbicht	Expositie glaskunst	Harmoniezaal Koestraat 8	10.00-17.00

Afhaaladressen informatieboekje

- Born: kassa Kasteelpark Born
- Obbicht: expositie Glaskunst Harmoniezaal Koestraat 8 Obbicht, zaterdag en zondag 10.00-17.00
- Geleen: boekhandel Bruna Markt 108 Geleen (openingsuren), Marcellinus en Petruskerk Oud-Geleen zondag 12.00-16.00 uur, Sint Janskluis zondag 13.00-16.00, Dohmen-huis Jodenstraat 7-9, zondag 13.00-16.00 en de Biesenhof, Biesenweg 1, zondag tijdens openingsuren
- Limbricht: Oude Salviuskerk, zaterdag 14.00-17.00 en zondag 11.00-17.00 uur en café Salden Platz 9 (openingsuren)
- Munstergeleen: Pater Karel Museum zaterdag 14.00-17.00 uur en zondag 14.00-17.00 uur
- Sittard: kerken binnenstad, Urnenhof Baandert zaterdag 12.00-16.00 en zondag 12.00-16.00 uur en VVV Limburg winkel in de Rosmolenstraat tijdens openingsuren.

Het informatieboekje is tevens gratis te downloaden via www.vvvsittard-geleen.nl/omd

SITTARD-GELEEN

Zondag 10 september

Plaats	Activiteit	Locatie	Tijd
Grevenbicht	Romeinse putrand	Burg. Kotenplein	Gehele dag
Holtum	Bezichtiging binnenplaats Huize Holtum	Grote Dries 1	14.00-16.30
Munstergeleen	Openstelling winkel en museum Pater Karel-kapel	P.C. Houbenstraat	14.00-17.00
Munstergeleen	Openstelling Pater Karel-kapel, tuin en toiletgebouw	P.C. Houbenstraat	09.00-18.00
Munstergeleen	Omgeving Chorushoeve	Absbroekstraat 1	Gehele dag
Sittard	Openstelling Basiliek	Oude Markt 3	11.00-12.30 14.00-16.00
Sittard	Openstelling Michielskerk	Markt 24	10.00-12.00 14.00-16.00
Sittard	Openstelling Grote kerk en bezichtiging koorbanken	Kerkplein 4	10.00-12.00 14.00-16.00
Sittard	Film over waterputten in museum De Domijnen	Kapittelstraat 6	12.00-16.00
Sittard	Urnenhof H. Bernadettekapel	Baandert 21	14.00-16.00
Limbricht	Café Salden	Platz9	Openingstijden
Limbricht	Openstelling kerk	Allee 1B	11.00-17.00
Geleen	Openstelling Sint Janskluis	Kluis 1	13.00-16.00
Geleen	Openstelling H.H. Marcellinus en Petrus kerk	Leursstraat 1	11.30-16.00
Geleen	Bezichtiging binnenplaats Dohmenhuis	Jodenstraat 7-9	13.00-16.00
Geleen	Biesenhof	Biesenweg 1	Openingstijden
Obbicht	Exterieur woning Op de Kamp	Bornerweg 8	Gehele dag
Obbicht	Expositie glaskunst	Harmoniezaal Koestraat 8	10.00-17.00

INHOUD:

Pagina

5. Voorwoord
6. Waterputten in de gemeente Sittard-Geleen
7. - De Martinusput in Born - Jean Knoors
7. - De Romeinse putrand in Grevenbicht - Jean Knoors
8. - "Swyngelputten" in Oud-Geleen - Ad Hoogenboom
8. - Waterputten in Lutterade - Hub Kitzen
9. - Openbare putten en pompen in Guttecoven - Guus Janseen
11. - Een eeuwenoude waterput in Sittardse Paardestraat -Peer Boselie
12. Markten in de gemeente Sittard-Geleen
12. - Vijftigste Paasmarkt Born - Jean Knoors
12. - De Markt in Geleen - Pierre Vossen
14. - De Markt in Sittard - Peer Boselie
15. Oude gevelreclames in de gemeente Sittard-Geleen - Jolanda Janssen-Daniëls

Stadsbeeld Born

18. Kasteel Grasbroek tussen Born en Limbricht - Jean Knoors
19. 't Höfke, een beeldbepalend pand aan de dorpsingang van Buchten - Jean Knoors
20. Huis Holtum: "Slot Keulen" - Harry Strijkers
21. Het "Huis aan de Borneerweg" Obbicht - Jean Knoors
22. Het Overbroekplein in Obbicht - Jean Knoors
22. Glaskunst langs de Maas – Jean Knoors

Stadsbeeld Geleen

24. De Sint Janskluis in Geleen - Hub Kitzen
25. Arthur Schrijnemakers en brouwerij De Kroon in Oud-Geleen - Ad Hoogenboom
26. Huis Dohmen, Jodenstraat 7-9 Oud-Geleen - Hub Kitzen
27. Het Burgemeester Damenpark in Geleen - Ton Wolters
29. Parochiekerk H.H. Marcellinus & Petrus, Oud-Geleen - Hub Kitzen
31. Ir. C.A. van Goudoever de Jongh, een vooraanstaande Geleense burger - Harry Strijkers

Stadsbeeld Sittard

32. Huize Koekamp in Munstergeleen - Harry Strijkers
33. De Chorushoeve in Munstergeleen en prof. dr. A.M.J. Chorus (1909-1998) - Harry Strijkers
35. Pater Karel en zijn kapel in Munstergeleen - Peer Boselie
36. Café Salden aan de Platz in Limbricht - Harry Strijkers
37. Pastoor Page en het Salviuskerkje in Limbricht - Guus Janssen
38. Kerkschilder Anton Colen (1856-1945) - Harry Strijkers
39. De koorbanken van de Sittardse Petruskerk: prof. Timmers zat ernaast - Frank Hovens
40. Rinaldo Rinaldini - Peer Boselie
41. Brouwerij Ambrass achter het Mariapark - Peer Boselie
42. Giel Lindemans, een van Sittards zouaven - Jos Engelen
43. St.-Rosa en de Michielskerk - Peer Boselie
43. Deken Tijssen in de Sittardse St.-Petruskerk - Guus Janssen
44. Kleibergshof, Millenerweg 3 - Jolanda Janssen-Daniëls
45. Pierre Stijnen en de R.K. Urnehof in de Baandert - Guus Janssen
46. Van parochiekerk naar multifunctioneel centrum in Sanderbout – Harry Strijkers
47. Folder Glaskunst langs de Maas

VOORWOORD

Voor Open Monumentendag 2017 is als thema gekozen: 'Boeren, burgers en buitenlui'.

De nadruk ligt sterk op mensen en hun onderlinge economische en culturele relaties. Het thema verbindt stadsbewoners, plattelandsbewoners en mensen met een rondtrekkend bestaan, en het verbindt uiteenlopende historische perioden met het heden.

'Boeren, burgers en buitenlui': dat was van oudsher de uitroep waarmee de stadsomroeper de aandacht van het publiek trok. Met die drie begrippen was in feite iedereen genoemd: de bewoners van stad en land plus rondtrekkende mensen zonder vaste woonplaats. Het thema wijst op hun onderlinge relaties en dus op voedsel, grondstoffen, handel, vervoer, communicatie, markten, kermessen en volksvermaak. Het is verbonden met talloze gebouwen, monumenten en andere objecten: van boerderijen, melkfabrieken, werkplaatsen, tolhuizen, tuinderscomplexen en molens via markten, waaggebouwen, pakhuizen en winkels tot buitenplaatsen, waterstaatcomplexen en bierbrouwerijen. Het is een thema met talloze aanknopingspunten en een rijk assortiment aan bijzondere monumenten en verhalen die tijdens de Open Monumentendag kunnen worden beleefd.

Ieder jaar weer opnieuw probeert het Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen het landelijk thema te vertalen naar de situatie in Sittard, Geleen en Born. Vanzelfsprekend wordt een aantal gebouwen opengesteld voor het publiek, maar verschijnt ook een boekwerkje dat inspeelt op het landelijk thema van de Open Monumentendag. Aandacht wordt besteed aan waterputten en pompen, in vroegere tijden plaatsen waar mensen elkaar ontmoetten, markten, oude gevelreclames, een sportpark en opmerkelijke en bekende personen gekoppeld aan hun monumentale kasteel, woning, boerderij, café, brouwerij, kerk of bedrijf. Dankzij de belangeloze medewerking van een aantal gespecialiseerde onderzoekers van heemkundige en historische verenigingen uit de gemeente is het mogelijk om het boekje ieder jaar weer te kunnen samenstellen.

Belangrijk is hierbij ook de rol van de Gemeente Sittard-Geleen, die het met name financieel mogelijk maakt dit boekje jaarlijks uit te geven en gratis ter beschikking te stellen.

Laat u weer verrassen op zaterdag 9 en zondag 10 september 2017.

Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen

September 2017

Waterputten in de gemeente Sittard-Geleen

De Martinusput in Born

Met de sloop van het "oude" bejaardentehuis "St.-Maarten" aan de Putstraat 99 in Born in de maand juni 2017 verdween ook de Martinusput. Deze gemetselde putrand stond op de plaats van de vroegere St.-Martinusbron, die ontsprong in het al lang verdwenen Putbroekje, een klein moerasgebied aan de rand van de oude dorpskern van Born, zuidwestelijk gelegen van het gesloopte bejaardentehuis "St.-Maarten". Bij de bouw van het bejaardentehuis in de Putstraat ging de St.-Martinusbron al verloren.

Rond het ontstaan van de bron werd in vroeger tijden de legende van St.-Martinus verteld. Over de uitgestrekte heidevelden die vroeger rond Born lagen, dwaalden herders met hun schaapskudden dagelijks rond. Eén van die herders raakte na een lange tocht in de buurt van Born, dat aan de rand van de Graetheide lag, in de problemen. Urenlang had hij namelijk tevergeefs gezocht naar water voor zijn dorstige kudde. Na een eindeloze zoektocht bleef hem niets anders over dan een vurig gebed om redding in de nood. Toevallig passeerde op dat moment een pelgrim, die de in gebed verzonken herder geknield zag liggen. Gegrepen door het gebed en het verhaal dat de herder hem vertelde, nam de pelgrim zijn staf en stak die driemaal in de grond.

Spontaan borrelde helder bronwater uit de grond. De stomverbaasde herder kreeg niet eens de gelegenheid om de snel vertrekkende pelgrim te bedanken voor de wonderlijke redding. Volgens de legende bleek de pelgrim achteraf de H. Martinus, de latere patroon van de parochie Born, in eigen persoon te zijn geweest.

Lange tijd werd verteld, dat men vroeger zelfs het bronwater speciaal gebruikte bij

ziekten van mens en vee. Als typisch voorbeeld, waaruit de grote bekendheid van het Bornse putwater zou blijken, getuigt de overlevering, dat ook rondtrekkende groepen mensen, in de volksmond zigeuners genoemd, van heinde en verre naar Born kwamen om flessen met bronwater te vullen voor gebruik op lange trektochten.

De gemetselde putrand die op de plaats stond van de vroegere St.-Martinusbron. Deze ontsprong in het al lang verdwenen Putbroekje. Deze putrand was te zien tot de afbraak van het bejaardentehuis St.-Maarten in 2017 te Born. Deze opname dateert uit juli 1981 (foto Harry Strijkers)

De Romeinse putrand in Grevenbicht

Onder die titel deed rijksarchivaris en provinciaal conservator dr. W. Goossens in 1924 verslag van de opzienbarende ontdekking van de Romeinse put die in juli 1922 werd opgegraven in Grevenbicht bij de bouw van woningen op het achterliggend terrein van het pand van H. Cörvers op de hoek van de Houtstraat en de vroegere Kerkstraat, nu Aan de Greune Paol. Uitgebreid archeologisch onderzoek wees uit dat men niet te doen had met een Romeins gebouw, maar met een Romeinse put van 2.30 m doorsnede. De heer Cörvers, het belang van de vondst niet kennend, was al begonnen met enkele steenblokken in stukken te hakken. In de huidige opstelling zijn slechts zes van de acht opgegraven putrandstenen en één draagsteen aanwezig.

Huidige opstelling van de Romeinse putrand voor het Gemeenschapshuis in Grevenbicht

De putrand was zo belangrijk, dat hij meteen na de vondst in 1922 werd overgebracht naar het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden, waar hij na reconstructie zeer prominent werd opgesteld op de binnenplaats van het museum als een wel een heel bijzonder exemplaar van een Romeinse putrand.

In 1977 moest de Romeinse putrand echter plaatsmaken voor een door de Egyptische regering aan Nederland geschonken Egyptische tempel. Het College van Burgemeester en Wethouders van Grevenbicht ging zonder aarzeling akkoord met het aanbod om de putrand op kosten van de gemeente een plaats te geven in Grevenbicht. Op dinsdag 26 juli daaropvolgend werd overgegaan tot plaatsing van de putrand in het plantsoen bij de Jodenberg aan de westzijde van de grafheuvel. Bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Heemkundevereniging "Bicht" in 2008 werd de putrand overgeplaatst naar de hoek van de Schoolstraat met de Boulevard. Daar staat hij het dichtst bij het pand Aan de Greune Paol 16, de plaats waar de stenen van de putrand in 1922 werden gevonden.

“Swyngelputten in Oud-Geleen

Water heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in het menselijk bestaan. Van de Romeinen is bekend dat ze al waterputten sloegen, ook in onze contreien. Niet iedereen was in de gelegenheid om water uit een put te halen. Veelal moest gebruik worden gemaakt van beken, rivieren of poelen om aan water te komen.

In de loop der tijden werden op diverse plaatsen putten aangelegd. Er waren “dorpsputten”, bestemd voor alle inwoners van een wijk en die onder de bescherming van de overheid stonden. Verder waren er “nabuurputten”, waarvan slechts dicht bij die put wonende personen het gebruiksrecht hadden en “eigen putten”, die meestal bij één huis hoorden en één eigenaar en gebruiker hadden.

Dorpsputten werden later ook soms “swyngelputten” genoemd, omdat ze voorzien werden van een zwengel en een windas om de emmer gemakkelijk uit de diepte omhoog te kunnen halen. Het water voor het huishouden werd gewoonlijk in twee, vaak aan een haam of juk gedragen, emmers bij de put gehaald en thuis in een - in de gang of woonkeuken geplaatste - “putbaar” [= grote aarden pot] bewaard. Wie een dronk wilde, schepte met een kop uit die baar. Het probleem bij de nabuurputten en dorpsputten was vaak het onderhoud. Aangezien dit gezamenlijk moest gebeuren, omdat er vaak ook gezamenlijk gebruik van werd gemaakt, kwam het er meestal niet van. Vaak werden er processen over gevoerd en werden reglementen opgesteld. Ook werd er vaak afval in gegooid en kwamen er dode dieren in terecht. Het was dus niet altijd even hygiënisch.

De dorpsputten en nabuurputten vormden een ideale ontmoetingsplaats waar de nieuwtjes uitgewisseld konden worden. De dorpsput van Oud-Geleen stond op de hoek van de Jodenstraat en de Eindstraat. Vlak hierbij waren de zogenaamde “dorpsputvalderen”.

In de Dorpsstraat in Oud-Geleen sloegen steeds meer bewoners een eigen waterput. Van meer dan de helft van de huizen was bekend dat er één was. Voordeel was, dat men hiermee een eigen brouwerij kon inrichten en voorzien van water. In deze straat zijn vier brouwerijen bekend.

De waterput van het pand Marcellienstraat 8. Het is in het pand tegen de buitenmuur gesitueerd. In 1743 werd schriftelijk vastgelegd dat ook de burens gebruik mochten maken van de put.

Waterputten in Lutterade-Geleen

Geleen had zoals elke plaats/dorp enkele tientallen waterputten. Enkele straatnamen in Geleen herinneren nog aan een of meerdere waterputten zoals Waterstraat met twee putten en de inmiddels verdwenen straten Putsteeg / Putstraat met enkele putten. Zo'n waterput werd meestal door meerdere bewoners rondom de put gebruikt en was hierdoor een verzamelplaats bij uitstek. In 1926 werd in Geleen de eerste hogedrukwaterleiding aangelegd. Dit was het begin van de watervoorziening voor elk huis en

boerderij. Deze aanleg maakte de waterputten langzaam overbodig. In 1982 stond er nog één vervallen en dichtgetimmerde waterput bij de boerderij aan de Mijweg-Waterstraat-Ringovenstraat. Deze put werd vermoedelijk in 1870 geslagen.

Merkwaardig is dat juist deze waterput de overgang van het agrarische Geleen en het nieuwe industriële tijdperk doorstond.

Merkwaardig is ook, dat de plaats zo dicht bij de hoofdingang van Staatsmijn Maurits gelegen, destijds niet werd onteigend.

Zelfs de er bij gelegen boerderij van Keulen staat er nog. Zowel de waterput als de boerderij lagen aan de grens met het Lutterader gedeelte van de Graetheide.

Op dit deel van de Graetheide is de mijnwerkerswijk Lindenheuvel gebouwd. De Heemkundevereniging Geleen besloot in 1983 deze put te adopteren en te restaureren. Begin 1996 reed er een vrachtwagen tegenaan en raakte de put zwaar beschadigd. Dat was een aanleiding om de waterput opnieuw te restaureren door de Heemkundevereniging. De gemeente heeft toen, op verzoek van de vereniging, de struiken rond de put gesnoeid en de bestrating met kinderkopjes gefatsoeneerd. In 2016 vond er een kleine opknappbeurt plaats.

Bron: o.a. G. Oldenbeuving, in: Tijdschrift Heemkundevereniging Geleen 1996-3.

De waterput in Lutterade na de restauratie

Openbare putten en pompen in Guttecoven

Vóór de komst van openbare waterleidingen hebben de mensen zich moeten behelpen met putten en pompen. Vooral in de dorpen heeft de komst van de waterleiding nog lang op zich laten wachten. Mensen die in een dorp van een gezamenlijke put (en later pomp) gebruik maakten vormden dikwijls hechte putgemeenschappen. In het dorpsbeeld is dit nog maar moeilijk terug te vinden, maar met de hulp van informant

Oude waterpomp Dorpsstraat 17 in Guttecoven

Sjra Lomme konden we toch het een en ander opsporen. Een openbare put, later vervangen door een pomp, lag aan de Dorpsstraat, nabij het pand 17 (bij Salvius Schmeitz).

Nu herinnert nog een hardstenen ronde plaat in het trottoir aan deze plek met het opschrift:

ieëuwelank kome veer hie op os klómpe óm veur minsj en deer drenkwater te pötte of te pómpe.

Een gedenksteen voor de verdwenen pomp
Dorpsstraat 17 in Guttecoven

Pomp Dorpsstraat 26 Guttecoven

De pas ontdekte put Dorpsstraat 18 Guttecoven

Puthuisje Beukenboomseweg 2 in Guttecoven

Bij het pand van Hub Notermans aan de Beukenboomseweg 2 is de constructie van een puthuisje nog waar te nemen. De bijbehorende pomp heeft inmiddels een andere plek op de binnenplaats gevonden. Op een gegeven moment gingen ook particulieren over tot de aanschaf van een eigen pomp, waarvoor de vader van Sjra Lomme als plaatselijk smid in actie moest komen. Dergelijke pompen zijn onder meer bewaard op Dorpsstraat 26 (zichtbaar vanaf de weg) en Kerkstraat 17. Bij de verbouwing van het pand Dorpsstraat 18 kwam onlangs nog een particuliere waterput te voorschijn.

Een eeuwen oude waterput in de Sittardse Paardestraat

Waterputten zijn van levensbelang. Hoewel er in Sittard veel water aanwezig was, zoals de Geleenbeek met de afgetakte Molenbeek, was dat water toch niet altijd veilig. Er werd veel vuil in gestort inclusief dode beesten. Regenwater gold als veiliger, maar was niet altijd ter beschikking. Dan was een waterput een goede optie, dacht men lang. Ook al was de kans groot dat er knaagdieren, insecten, stof en organisch materiaal bij vaak slecht afgesloten waterputten konden komen. Ook slecht oppervlaktewater, rioolwater, beerputwater, mestsappen en zelfs lijkengif (bij een put nabij de begraafplaats die vaak bij de kerk lag) brachten grote risico's met zich mee. Toch waren mensen vaak blij met zo'n eigen put. Dat zal ook het geval zijn geweest met de eeuwenoude waterput die zich bevindt in het pand Paardestraat 9A. Lang was er de fotozaak van Frans van Binsbergen, maar al enige jaren is er de koffie- en tearoom Mckaela's, die er in een mooie ambiance haar zaak heeft. In de kelder is de gezellige koffiekelder, waar groepen worden ontvangen en waar de put het centrale punt is. Eigenlijk is de put niet alleen maar een put. Ze lijkt wellicht meer op een bron, want er komen soms duizenden liters water per dag omhoog. Vermoedelijk is een grondwaterader aangeslagen en komt het grondwater dan versterkt omhoog. Hoe dan ook, de pomp moet in de put het water niet óp, maar wégpompen. Eigenlijk jammer, want de kwaliteit schijnt niet slecht te zijn! Hoe oud de put is, is niet bekend. Deels is de put gemetseld, deels is ze van eikenhout gemaakt, dat inmiddels zwaar vermolmd is. Maar sfeervol is ze wel!

Waterput in de kelder annex restaurant van het pand Mckaela's in de Paardestraat Sittard

Markten in de gemeente Sittard-Geleen

Vijftigste Paasmarkt in Born

Twee prominente Bornse verenigingen, de Vastelaovesvereniging “De Bessemebenjers” en “Het Mascotje” hebben samen tijdens het paasweekend van 2017 de vijftigste editie van de Bornse Paasmarkt georganiseerd. Zij stonden garant voor een topweekend onder de naam “Het Borner Paosj-sjpektakel 2017!” Op paasmaandag 17 april was het centrum van Born traditiegetrouw het decor voor een gezellige jaarmarkt, waarop meer dan tweehonderd kooplieden hun kramen, verkoopwagens en uitstallingen installeerden.

De Paasmarkt in Born is een van de drie jaarmarkten in de gemeente Sittard-Geleen-Born, naast de St.-Joepmarkt in Sittard op 19 maart en de “Jaormert” in Geleen omstreeks 1 juli.

Naast de drukbezochte weekmarkten hebben de jaarmarkten door de bank genomen extra aantrekkingskracht, zowel bij de marktkooplieden als ook bij het grote publiek, dat profiteert van het extra en groter aanbod van marktproducten. Struinen langs marktkraampjes met kleding, sieraden, antiek, boeken en spullen uit moeders- en grootmoederstijd. Na het slenteren over de voorjaarsmarkt is het heerlijk genieten van lekkernijen. De gezellige feesttent met muziek, een pop-up kinderboerderij en het speelparadijs van Darteldome zorgden voor een ouderwets gezellig uitje voor de hele familie.

De jubileumeditie werd om 10.00 uur geopend door de Bornse Schutterij “St.-Martinus”. Naast de vele marktkramen en stands was dit jaar ook een bijzondere uilenshow te bewonderen op de Paasmarkt. Op de kinderboerderij waren onder meer cavia's, konijnen, dwergschaapjes, dwerggeitjes, ezels, pony's en een mini-alpaca te vinden.

Advertentie over de Bornse Paasmarkt in Aktueel in Born

De markt in Geleen

Een marktplein is van oudsher bij uitstek de plek waar “boeren, burgers en buitenlui” samenkomen. Gemeenten waar de grote “vrije markten” werden gehouden ontleenden

hun marktrecht meestal aan hun stadsrecht. Het agrarische Geleen ontbeerde beide rechten. De bevolking van de Geleense dorpskernen was voor haar marktbezoek als koper en verkoper aangewezen op de markten van Maastricht en Sittard. Wekelijks trokken vele boeren en handelaren uit Geleen met paard en wagen, volgeladen met door hun verbouwde producten of zelf gefabriceerde waren, naar beide steden. In 1916 werd begonnen met de bouw van de Staatsmijn Maurits. Hierna kwam een onstuimige stedelijke ontwikkeling van Geleen op gang. Toen in 1920 de, naar later bleek, krachtadige Frans Damen in de jonge mijn gemeente Geleen tot burgemeester werd benoemd was zijn eerste doelstelling om van de drie rivaliserende dorpskernen een eenheid te maken. Hij bereikte dit mede door de bouw van het nieuwe raadhuis midden in de akkers van de velden Op de Veij. In 1925 werd nabij dit gemeentehuis aarzelend begonnen met het houden van een weekmarkt. Geleen kreeg hiervoor van Gedeputeerde Staten Limburg het recht om deze op de woensdag te houden, met name voor de eigen land- en tuinbouwproducten van de Geleense burgers. Dit was zeer tot ongenoegen van buurgemeente Sittard. Die zag deze markt als een belangrijke concurrent voor haar weekmarkt op donderdag. Door onvoldoende steun van markt-kooplui en het ontbreken van de afbouw van het marktplein bij het raadhuis werd deze weekmarkt geen succes. In 1933, toen het marktplein en een groot deel van de bebouwing rond dit plein was voltooid, werd een nieuwe poging ondernomen, maar nu als vrije markt op de zaterdag. Deze keer werd wel succes geboekt. Hiermee werd het bewijs geleverd dat een marktplein pas af is, nadat het rondom is omsloten door bebouwing. De Geleense marktformule uit 1933 is tot heden ten dage onveranderd gebleven. In 1936 werd eveneens een jaarmarkt ingesteld die tot ver na de Tweede Wereldoorlog in juni als de Antonius-jaarmarkt bekend was. Later werd in december eveneens de Eligius-jaarmarkt gehouden. Het marktplein was/is, mede door de grote afmetingen, uitermate geschikt voor het houden van evenementen zoals de jaarlijkse grote kermis, exposities zoals de "Sleutel tot de Westelijke Mijnstreek", circusvoorstellingen, taptoes, demonstraties, enz.

Een plek voor "boeren, burgers en buitenlui", de eerste zaterdagse weekmarkt in 1933 in Geleen welke plaatsvond op het nieuw aangelegde Marktplein achter het gemeentehuis.

(foto: Peter Rademakers)

Veel boeren, burgers en buitenlui in Sittard tijdens de weekmarkt op donderdag enkele decennia geleden. Foto genomen vanuit het voormalige pand Vroom & Dreesmann (fotoarchief Archief De Domijnen)

De Markt in Sittard

Toen Sittard in 1243 stadsrechten kreeg, was een van de gunsten (en verschillen met het omliggende platteland) de wekelijkse markt. Daarvoor werd een plein in het stadje bestemd. Oorspronkelijk lag deze markt aan wat nu de Oude Markt heet.

Zo'n 700 jaar geleden breidde het heel kleine stadje zich snel uit en werd sterk vergroot tot de huidige stad binnen de wallen. Een zeer fors marktplein werd toen gerealiseerd, want de Nieuwstraat was er nog niet en de markt liep dus eigenlijk tot aan wat nu de HEMA is. Midden op het marktplein lag eerst een 'gewandhuis', dat naast handelsfunctie van lakenhal vermoedelijk ook als raadszaal fungeerde. Later, rond 1550, kwam er een daadwerkelijk enorm stadhuis voor in de plaats, mogelijk gebouwd door een lid van de familie Pasqualini, de bouwmeesters van de hertog van Gulik op dat moment. Tijdens de vele perikelen van de zeventiende eeuw werd dit stadhuis in 1677 door Franse soldaten in brand gestoken. De markt bleef natuurlijk en om de ruïne, die nog bijna honderd jaar bleef staan, werd gewoon markt gehouden. In 1803 werd de eerste St.-Joepmarkt gehouden. Wáár, weten we eigenlijk niet precies, maar zeer waarschijnlijk alleen op de grote markt. Pas veel later, toen de markt was uitgegroeid tot een van de allergrootste in het land, werd ook de Oude Markt weer betrokken bij de route.

Op de markt is nu als blikvanger, op de locatie van de negentiende-eeuwse opvolger van het mooie stadhuis dat midden op de markt stond, het voormalige V&D-gebouw te vinden. Het wordt door de meesten lelijk gevonden, ondanks dat het ontworpen is door architect Peutz. Het is wel een goed voorbeeld van wat mogelijk was tijdens de jaren van de economische groei van de jaren zestig in de vorige eeuw.

Oude gevelreclames in de gemeente Sittard-Geleen

*Gevelreclame pand
Paardestraat 40 Sittard*

*Oude gevelreclame boerderij Wetzels
Paardestraat 32 Sittard*

In onze gemeente zijn nog sporen te vinden van geschilderde gevelreclames uit vroegere tijden. Deze reclames van burgers die een winkel of zaak hadden, kunnen zich boven de zaak zelf bevinden of op een andere vrije plek in de stad, vaak op een zijgevel. Hopelijk worden deze reclames voor de toekomst bewaard, omdat ze stille getuigen zijn van het dagelijkse leven in vroeger tijden. Vele zijn echter al verdwenen uit onze stads- en dorpsgezichten zoals uit oude foto's op te merken valt.

In Sittard zijn er, als men goed kijkt, nog enkele geschilderde gevelreclames bespeurbaar. Zo heeft boerderij Wetzels op de Paardestraat nr. 40 er zelfs twee op de zijgevel

aan de kant bij de inrit van de parkeergarage: nog vaag zichtbaar is de grote reclame van Durlinger (een nog bestaande schoenzaak): *Durlinger's leder schoen en sport magazijnen zijn toch voordeliger.*

Links hiervan is een niet meer thuis te brengen reclame nog net zichtbaar.

*Nog net zichtbaar "Hotel de Hollande",
tegenwoordig het café op de
hoek Markt-Putstraat Sittard*

Een opvallende gevelreclame in de Gats Sittard

Gevelreclame pand Van Haren in de Limbrichterstraat 23 Sittard

Een niet meer voor reclame in gebruik zijnde groot wit omlijst vak aan het pand Limbrichterstraat 79

Bij het pand Paardestraat nr. 32 bevindt zich op de zijgevel een reclame met de tekst:
Meubelmagazijn van A. Lehaen.

Op de hoek Markt-Putstraat is bij het fraaie, rijkversierde monumentale horecapand nog vaag aan beide zijden van de erker de oude benaming te lezen *Hotel de Hollande*.

In de Gats is op het eind bij het parkeerplaatsje tegenover de Ambrass Brouwerij de gevelreclame van de nog steeds bestaande modezaak Wilco te zien: *Wilco de Luxe Eksklusieve Damesmode Limbrichterstraat 17*.

Op de zijgevel van het grote monumentale pand in de Limbrichterstraat nr. 79 is aan de

Opschrift Den Tempel in de Gruizenstraat 27 Sittard

Opschrift bij café-zaal Aurora aan de Raadhuisstraat 10 te Grevenbicht

Op de hoek Schoolstraat / Aan de greune paol Grevenbicht ligt een voormalig horecapand met de reclame: J. Cörvers cafe - vergunning

Opschrift van een voormalige slagerij gelegen op de hoek Graaf Huynlaan-Markt te Geleen

Begijnenhofwalzijde het grote omlijste witte vlak te zien waar vroeger een reclametekst gestaan heeft van de drukker Lemmens.

In de Limbrichterstraat nr. 23 is hoog op de zijgevel de oude reclame van schoenzaak Van Haren nog te zien: *Van Haren*. Jammer is dat bij een recente renovatie het oude beeldmerk van het zoolmanneltje verdwenen is.

In de Gruizenstraat nr. 27 is bij het restaurant, dat gevestigd is in een zeventiende-eeuwse stadsboerderij, de oude naam *Den Tempel* terug te vinden aan beide zijden boven de poortdoorgang.

In Grevenbicht is in de Raadhuisstraat nr.10 een geschilderde gevelreclame te vinden bij café/zaal Aurora: op de zijgevels: *Café Aurora* en boven de voordeur: *cafe zaal aurora*.

In Geleen bevindt zich op het monumentale hoekpand Markt/Graaf Huynlaan de recent-

Aan de Geleense Rijksweg-Centrum werd met dia's op een witte projectwand reclame gemaakt. Het projectiekastje hing aan het tegenover gelegen pand. Inmiddels is deze lege plek al lang volgebouwd (fotoarchief HV Geleen en info Ad Hoogenboom)

telijk gerestaureerde reclame *Vleeschhouwerij*, een herinnering aan de slagers die hier vroeger gevestigd waren: Goffin, Ritt en Martens (info Ton Wolters).

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw was in Geleen Jean Willems actief, die op wit gemaakte zijgevels van panden aan de Rijksweg en Annastraat reclames projecteerde door middel van dia's.

STADSDEEL BORN

Kasteel Grasbroek tussen Born en Limbricht

Kasteel Grasbroek was één van de twee grote objecten binnen de Bornse adellijke goederen die de laatste feodale heer van Born, Jan Hugo Willem Antoon Joseph baron De Leerodt in 1813 verkocht aan Maastrichtenaar Louis Mathieu de Gilissen. Via de familie De Cramer kwam het kasteel uiteindelijk in bezit van de familie Barbou van Roosteren. De laatste bewoonster

Kasteel Grasboek (foto Jean Knoors)

De laatste bewoners van kasteel Grasboek. Links mw. M-Th. F. Crewe-Jones-Barbou van Roosteren en haar broer Jean Barbou van Roosteren bij de presentatie van het boek "Castrum de Borne" in 1991

uit dat geslacht was mevrouw Marie Thérèse Françoise Barbou van Roosteren.

Kasteel Grasbroek ligt oostelijk van de dorpskern dicht bij de weg Born-Sittard en nagenoeg op de "Feldbiss" de landschapsbreuk waar de glooiing van het Zuid-Limburgse landschap begint.

In de naaste omgeving van het kasteel komen plekken met sporen van vroegere bewoning, zoals de burchtheuvel (motte) in het bosgebied richting van Guttecoven, waar volgens de legende de "zetel" (burcht) van koning Zwentibold werd gesitueerd.

Aan de bouw van het tegenwoordige kasteel Grasbroek ging een fikse familievete vooraf in de tweede helft van de zestiende eeuw. Inzet van die twist was de opvolging van Alexander I van Drimborn kasteelheer van Born en ambtman van de Gulikse hertog. Het voert te ver om in dit verband nader in te gaan op de broedertwist, die in 1596 leidde tot de bouw van het huidige kasteel. Dat jaartal staat ook in jaarankers op de binnenplaats van het kasteel.

Kasteel Grasbroek ligt op een deels omgracht terrein en bestaat uit een kelderruimte waarboven twee verdiepingen en een zolderverdieping. De eerste en tweede verdieping zijn aan de buitenzijde van het kasteel gescheiden door een in mergel uitgevoerde sierlijst die doorloopt in de traptoren. Het rechthoekige gebouw heeft een zadeldak en twee gezwenkte topgevels, eveneens voorzien van sierlijsten. Op de noordoosthoek staat een ranke ronde toren in speklagen

met daarin de wenteltrap naar de verschillende verdiepingen. De toren heeft aan de bovenzijde een trigliefen-fries en wordt afgedekt met een iets uitgebogen achthoekige leien spits in twee segmenten. De voorgevel aan de oostzijde vertoont sporen van vroegere verbouwingen. Links naast de hoektoren bevindt zich de hardstenen trap naar de ingang van het kasteel die ook in een hardstenen omlijsting is gevat. In de deuropomlijsting bevinden zich de wapenschilden van de bouwers van het kasteel. Rechts het familiewapen van Alexander (II) van Drimborn en links het wapen van zijn echtgenote Elisabeth van Olmissen. De westgevel is op de zuidelijke hoek voorzien van een zogenaamd arkel- of hangtorentje. De binnenplaats bij het kasteel wordt omsloten door een klein boerderijcomplex eveneens in baksteen uitgevoerd.

't Höfke, een beeldbepalend pand aan de dorpsingang van Buchten

Ondanks de uitbreiding van de dorpskern van Buchten in zuidelijke richting is het voormalige huis Peters, gelegen aan de kruising van de Oude Baan en de Dorpstraat, eeuwenlang het meest beeldbepalende pand aan de dorpsingang van Buchten.

't Höfke in Buchten aan de dorpsingang van Buchten

En dat ondanks de grote veranderingen die het pand in de loop der eeuwen heeft ondergaan. Dat het gebouw qua architectuur en historie in vroeger tijden in hoog aanzien stond bij de plaatselijke bevolking moge blijken uit de volkse benaming *Het Höfke*, die het pand nog steeds draagt.

De oorsprong van dit monumentale gebouw gaat terug tot het jaar 1669. Oorspronkelijk was het pand een boerenhoeve die volledig in vakwerkbouw was opgetrokken. In de loop der eeuwen is de vormgeving sterk gewijzigd, vooral toen in de negentiende eeuw de voorgevel geheel werd omgevormd en zijn huidige vorm kreeg. Alleen de achtergevel behield zijn oorspronkelijke uiterlijk in vakwerkstijl.

Gelegen langs de "*Grande route de Maestricht a Ruremonde*", werd *Het Höfke* een bekend koetshuis en "afspanning" waar paarden voor de postkoets en vrachtkarren werden gewisseld. Ook werden hier goederen verladen, bestemd voor de steden Maaseik en Sittard. Om die reden lag voor het pand een weegbrug.

Naar: G.L. Houben, *Buchten van toen en nu*, Buchten, 1978.

Huis Holtum: “Slot Keulen”

Peter Keulen en zijn vrouw, beeldend kunstenaar Marie-José Gerads, zijn sinds 1986 de trotse bezitters van Huize Holtum, een rechthoekig bakstenen gebouw van vijf vensters breed op een onderkeldering uit het jaar 1633. In dat jaar 1986 kon het echtpaar het toen nog wit geverfde kasteel kopen, gelegen aan de Grote Dries 1. De voorgevel kreeg rond 1800 zijn huidige uiterlijk.

Huize Holtum en de binnenplaats anno 2017, een lust voor het oog

Bij de verbouwing kwamen allerlei sporen uit het verleden van deze vroegere adellijke woonstede tevoorschijn. Peter en Marie-José stonden er in 1986 niet geheel alleen voor. Veel hulp kwam er in het begin van ouders, schoonouders en overige familie. Later is er echter een architect in de arm genomen. Een ding is zeker, het kasteel is met respect voor de historie van het gebouw en haar omgeving gerestaureerd. Na de restauratie werd alle energie gestoken in de inrichting van het ruim vijf hectare groot landgoed. Tuinen werden aangelegd en de gracht rondom het kasteel kwam terug. Het landgoed bestaat nu uit weilanden, tuinen en boomgaarden, inclusief hoogstamfruitbomen en tweeduizend meter aan esdoorn- en beukenhaag en is ingericht als landschapspark.

Aan weerszijden van het voorterrein, waarop de voormalige voorburch stond, staan tegenwoordig twee rechthoekige bakstenen gebouwen uit de negentiende eeuw, met

Peter Keulen en Marie-José Gerads op de foto voor de ingang met twee van hun kinderen.

V.l.n.r.: Peter Keulen, Dani Keulen, Zoë Keulen en Marie-José Gerads

links vakantiewoningen (Bed & Breakfast Chateau Holtum). Rechts liggen een schuur en stallen achter een open voorhal waarvan het dak door zes hele en twee halfronde bakstenen pijlers wordt gedragen. De voorgebouwen liggen binnen de bovengenoemde gracht die aansluit op die van het hoofdgebouw. Bezienswaardig in het interieur is een zeventiende-eeuwse stenen schouw. Ook de eiken voordeur uit 1777 en de binnendeuren in Lodewijk XV stijl zijn bezienswaardig.

Beeldend kunstenaar Marie-José organiseert hier ook exposities met andere kunstenaars. Zij geeft als

docent vormgeving bij het MBO les aan de opleiding Interieur en Vormgeving. Het is daarom niet verwonderlijk dat ook een deel van het kasteel is ingericht als atelier- en expositieruimte. Meer informatie is te vinden op de eigen website: www.mariejosegerads.nl

Het “Huis aan de Bornerweg” in Obbicht

Zo wordt het markante pand Bornerweg 8 in Obbicht genoemd sinds vanuit deze locatie de onthulling van het Dr. Hub Frenkenpad plaatsvond op zaterdag 22 april 2017. Het pand werd omstreeks 1904 gebouwd door Zef Frenken, vader van de bekende Obbichtenaar dr. Hub Frenken. In zijn boek “Beelden uit mijn kinderjaren” (1988) vertelt Hub over de bouw van het “Huis aan de Bornerweg”. Zef Frenken, gehuwd met Beth op de Kamp, kocht aan de Bornerweg een stuk grond van kasteelvrouwe Carla Dirckinck von Holmfeld. Samen met een vriend werden ter plaatse handmatig bakstenen gevormd en in een veldbrandoven gebakken. Maandenlang werden kelders uitgegraven, fundamente gestort, muren gemetseld en uiteindelijk het dak op het huis gelegd. Vervolgens werd het huis gestukadoord en kon Zef Frenken zijn kunstzinnige vaardigheden als “modelleur” gestalte geven door de hele bepleisterde voor- en zijgevel te voorzien van allerlei ornamenten, zoals wijnranken en koppen. Zef Frenken was een verwoed liefhebber van vuurwapens. Dat liet hij blijken door de oostelijke zijgevel te versieren met twee gekruiste geweren en een rood-wit-blauwe vlag. Deze ornamentering maakt “Het huis aan de Bornerweg” tot een uniek gebouw in de wijde omgeving. De gevelversieringen staan dus in geen enkele relatie met het gegeven dat dit pand van 1959 tot 1993 dienst deed als café en schutterslokaal voor schutterij “St.-Willibrordus”. In dit prachtige pand werd op 21 april 1907 dr. Hub Frenken, één van Obbichts grote zonen, geboren als zevende kind uit het gezin Frenken-Op de Kamp. In het jonge gezin voltrok zich echter het ene na het andere familiedrama rond

*Dr. Hub Frenken
(1907-2001), oud-piloot,
arts en dermatoloog.
Hij had een avontuurlijk
leven en maakte een
opmerkelijke carrière.
In 1962 promoveerde hij op
een proefschrift over lepra.
Hij woonde jarenlang in
Andorra*

*Het karakteristiek gestukadoord pand aan de Bornerweg te Obbicht,
gebouwd door Zef Frenken, getrouwd met Beth op de Kamp,
ouders van dr. Hub Frenken*

kindersterfte. Toen Hub werd geboren, waren de eerste vier kinderen van het gezin Frenken al overleden. In een tijd van bijgeloof, boze geesten en hekserij deden in het dorp verhalen de ronde, dat op dat mooie huis aan de Bornerweg een vloek rustte. Het duurde heel lang voordat het grote verdriet van zoveel jaren bij de ouders van Hub Frenken begon te vervagen. “Langzaam maar zeker keerde het geluk toch terug in het mooie huis aan de Bornerweg”, besluit Hub Frenken zijn beschrijving van zijn geboortehuis.

Het Overbroekplein in Obbicht

Het Overbroekplein was oorspronkelijk het kerkhof bij de eerste kerk die hier in 1688 werd gebouwd en die in 1828, drie jaar na de fatale dorpsbrand, weer werd opgebouwd. Dat kerkgebouw werd in 1904 vervangen door een nieuwe kerk, die na de bouw van de tegenwoordige kerk in 1968 buiten gebruik werd gesteld, om vervolgens in 1983, behoudens de toren, te worden gesloopt. Na de aanleg van het kerkhof in 1924 op de Hitsberg, werd in 1933 midden op het kerkplein het H. Hartbeeld geplaatst, dat na de sloop van het kerkschip in 1983 naast de tegenwoordige kerk werd opgesteld. De naam Overbroekplein roept herinneringen op aan de grootste ramp die Obbicht ooit trof. In 1643 werd het oorspronkelijke dorp Obbicht door een vloedgolf op de Maas volledig verwoest. Vanaf dat jaar tot 1688, 45 jaar dus, deed de kapel van het toen nog middeleeuwse kasteel dienst als parochiekerk. In 1688 werd in het tot Obbicht behorende gehucht Overbroek een nieuwe kerk gebouwd. Om die reden gaf de toenmalige pastoor Egidius Straven bij gelegenheid van het eerste doopsel in de nieuwe kerk het

Het Overbroekplein Obbicht (foto Jean Knoors)

gehucht Overbroek de naam Obbicht.

Aan het Overbroekplein, dat in 2016 werd ingericht door een speciaal daartoe in het leven geroepen werkgroep, staat de markante oude kerktoren, waarvan de westgevel nog dateert van de kerk van 1828.

Ter herinnering aan de verdwenen kerken werd de oude toren ingericht als St.-Willibrorduskapel met op het altaar een beeld van St.-

Willibrordus, afkomstig

uit Luxemburg. De St.-Willibrorduskapel werd na een pontificale H. Mis op 7 november 2010, St.-Willibrords zondag, plechtig ingezegend door Mgr. Wiertz, bisschop van Roermond.

Glaskunst langs de Maas

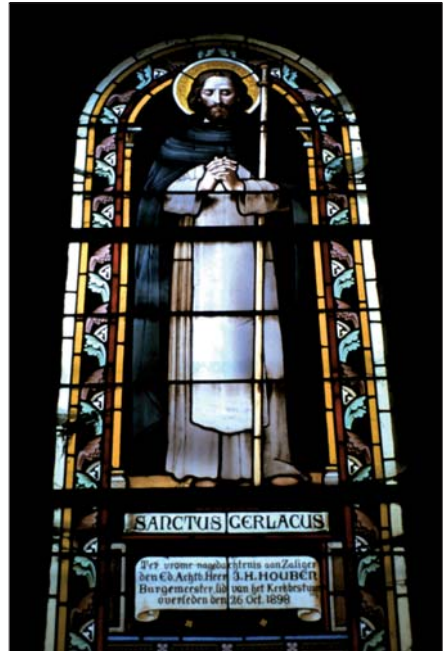
Op 19 juni 2015 kreeg het Ecrevissecomité op het einde van een sketch het onderste deel van een gebrandschilderd kerkraam uit de oude St.-Willibrorduskerk van 1904 aangeboden, met een stille hint: “Jongens, doe hier wat mee.”

Om te voorkomen dat dit stukje cultureel erfgoed van Obbicht verloren zou gaan is het Ecrevissecomité samen met vele andere mensen een restauratieproces gestart. Verdieping in de geschiedenis van onze kerkeramen bracht aan het licht, dat ook in Stokkem soortgelijke gebeurtenissen als in Obbicht hebben plaatsgevonden ten gevolge van overstromingen en brand. Maar gelukkig kon veel schade worden hersteld. Deze ontwikkelingen waren aanleiding om samen met mensen uit Stokkem en omgeving een project te starten, om de glaskunst onder de aandacht te brengen, te reconstrueren en te restaureren, zodat dit deel van ons cultureel erfgoed bewaard wordt en te bewonderen is. In het weekend van 9 en 10 september 2017 worden twee ramen aan de Obbichtse gemeenschap teruggegeven. Die zijn te bewonderen in de expositie die in de harmoniezaal aan de Koestraat is ingericht. Daar wordt ook uitgelegd en gedemonstreerd hoe dit eeuwen oude beroep ook nu nog mooie kunst oplevert.

De kinderen van basisschool De Kingbeek (Obbicht en Grevenbicht) en die van basisschool De Uiterwaard in Stokkem hebben in hun project uitvoerig aandacht besteed aan de geschiedenis van de glaskunst, de invloed van de Maas op onze dorpen en de glaskunst als kunstvorm. Ook dat wordt op de expositie getoond. Ten slotte laten twee Obbichtse amateurglazeniers zien hoe ze de begeleiding vorm hebben gegeven. De heemkundeverenigingen van beide zijden van de Maas en ook het Grensmaas-consortium hebben materialen aangeleverd en lessen verzorgd. Het boek *“Glaskunst langs de Maas, de verhalen achter de ramen”* is in dit weekend te koop. Daarin wordt kort de geschiedenis van elf kerken langs de Maas beschreven, waarbij het accent ligt op de prachtige ramen in die kerken. Een fietsroutekaart voert u langs de verschillende kerken die op 9 en 10 september van 10.00 tot 17.00 uur open zijn. U kunt bij elke kerk starten en de hele route (30 km) maken, maar een kortere weg is ook mogelijk.

Prijs van de Europese Burger 2017 voor Glaskunst langs de Maas

Het Ecrevissecomité is met dit project door de jury van het Europees Parlement onderscheiden met de Prijs van de Europese burger 2017. (“European Citizen’s Prize 2017”). Jaarlijks kent het Europees Parlement die prijs toe aan maximaal vijftig personen of organisaties in de Europese Unie die zich verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van Europese samenwerking. Jeroen Lenars, lid van het Europees Parlement, heeft het Ecrevissecomité voorgedragen voor deze prijs. Het feit dat het project “Glaskunst langs de Maas” grensoverschrijdend is, heeft belangrijk bijgedragen aan deze erkenning. Met het project probeert het Ecrevissecomité het besef van grensoverschrijdende cultuur te promoten. Daarmee draagt “Glaskunst langs de Maas” op lokaal niveau kernwaarden van de Europese Unie uit. In oktober zal een afvaardiging van het Ecrevissecomité, samen met 49 andere organisaties uit de Europese landen, in Brussel de prijs in ontvangst nemen.

Het glas-in-loodraam van Gerlachus uit de oude kerk van Obbicht

STADSDEEL GELEEN

De Sint-Janskluis in Geleen.

De kluis van Krawinkel werd in 1699 gesticht door vorstin Maria-Dorethea von Dietrichstein, geboren prinses van Salm, gravin van Geleen. De kluis was gewijd aan de H. Lazarus, patroon van de melaatsen en bedoeld als hospitaal voor mensen die getroffen waren door een besmettelijke ziekte. Ze lag buiten de bebouwde kom, op een kruispunt van wegen naar Oud-Geleen, Daniken, Krawinkel, Spaubeek, Sweikhuizen en Spaans Neerbeek.

Omdat de Geleense kluis centraal ligt tussen de hiervoor genoemde kernen, kan men ervan uitgaan dat het gebouwtje oorspronkelijk geen hermitage is geweest. Een kluize naar kiest er immers voor niet onder de mensen te komen en een afgezonderd en eenzellig leven te leiden.

Volgens de Geleense historicus Arthur Schrijnemakers wijzen de twee ingangen van de Sint-Janskluis op twee gescheiden toegangen naar een beneden- en een bovenverdieping, zodat gelijktijdig mannen en vrouwen, afzonderlijk van elkaar, konden worden verpleegd. Dit is volgens hem karakteristiek voor de bouwwijze van een "ziekenhuis" uit die tijd.

De kluis werd een kluizenaarswoning in 1722 toen de bisschop van Roermond aan de in Geleen geboren broeder Gerlach toestemming verleende om er te wonen. De laatste van de ruim vijftien kluizenaars was broeder Antonius, een franciscaner lekenbroeder, die met enkele jongelingen van 1900 tot 1912 in de kluis heeft gewoond. Broeder Antonius werd op 28 maart 1835 geboren als Friederich Wilhelm Tiemann in Duitsland en nam de kloosternaam Antonius aan. Hij overleed op 15 januari 1912 in Geleen. De kluizenaars van Geleen beschikten over een Sint-Hubertussleutel. Broeder Antonius was de laatste kluizenaar die deze sleutel voor het "branden" van honden

De Sint-Janskluis Geleen

*Broeder Antonius,
Friederich Wilhelm Tiemann
(1835-1912)*

daadwerkelijk gebruikt heeft. Destijds geloofde men dat door het weg schroeien met deze sleutel van enkele haren tussen de ogen van een hond, deze gevrijwaard bleef van hondsdoelheid. Uit de overlevering weten we dat de kluzenaar driemaal daags het "Angelus" luidde en dat hem vaak het bijstaan van stervenden en het dodenwaken werd toevertrouwd.

Literatuur: John Stork, Ton Wolters en Piet Besselink, 50 jaar Geleen-Zuid, Geleen, 2010

Arthur Schrijnemakers en brouwerij De Kroon, Marcellienstraat 20 in Oud-Geleen

Op de plaats van het huidige woonhuis stond in de zestiende eeuw al een kleine boerderij met een poort. In de loop van de eeuwen is het uitgebreid tot het statige woonhuis dat het nu is. In de eerste helft van de negentiende eeuw werd er een brouwerij ingericht. In 1866 werd het witte gedeelte langs de weg aangebouwd, als uitbreiding van de brouwerij. Bij deze werkzaamheden werd hier een Romeinse sarcofaag opgegraven. Het pand was toen al in het bezit van de familie Schrijnemakers. In dit huis werd Arthur Schrijnemakers op 22 oktober 1917 geboren als vijfde kind van het echtpaar Jan Willem Schrijnemakers en Maria Hubertina Göbbels. Na de lagere school doorliep Arthur het gymnasium annex klein seminarie van het Bisschoppelijk College in Sittard. In 1937 ging hij naar Rolduc om filosofie te studeren en priester te worden. In de oorlogsjaren studeerde hij aan het groot seminarie in Roermond. Daar leefde ook zijn sluimerende interesse voor de streekgeschiedenis op en kon hij gebruik maken van de uitgebreide bibliotheek. In 1945 nam hij een belangrijk besluit en ging in Leuven toegepaste psychologie studeren.

Brouwerij De Kroon aan de Marcellienstraat 20 te Geleen

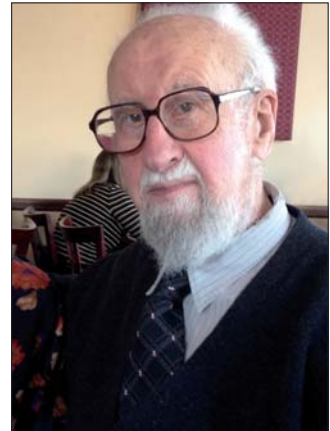
Op 5 mei 1951 trouwde hij met de uit Leuven afkomstige Therese de Smet. Het paar speelde met de gedachte om naar Amerika te vertrekken en dat gebeurde dan ook in 1952. Hij kwam uiteindelijk terecht bij de Sint-Johns University in New York, waar hij professor in de filosofie werd en promoveerde tot doctor in de psychologie. Hij ging op Long Island wonen.

Van daaruit ging hij in zijn vrije tijd verder met het verzamelen van allerlei historische gegevens over zijn geboortestreek en Geleen in het bijzonder. Verder had hij al vroeg bijzondere interesse in de herkomst van straat- en plaatsnamen.

Vanaf 1948 verschenen vele publicaties van zijn hand. In het maandblad "Thuisfront" voor de Geleense Indië-gangers noteerde hij telkens wetenswaardigheden onder het pseudoniem "Pie". Op de radiozender "Regionale Omroep Zuid" werden zijn verhalen "Breeve van nonk Pie oet Amerika" voorgelezen. Zijn eerste grote werk was het in 1952 verschenen gedenkboek "Geleen van dorp tot Mauritsstad".

Daarna zijn en nog honderden publicaties van zijn hand verschenen in boeken en tijdschriften. Zijn laatste boek (2014) was tevens zijn levenswerk: "Codex van toponymie in Limburg" van maar liefst bijna duizend pagina's. Hoewel, laatste boek? Er lag nog een manuscript over toponiemen (plaatsnamen) en hodoniemen (straatnamen).

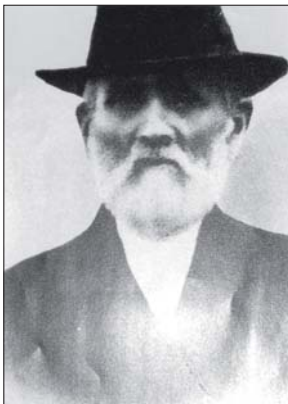
Dat 350 pagina's tellende boek verschijnt op 22 oktober 2017 bij gelegenheid van zijn honderdste geboortedag. Arthur Schrijnemakers overleed in New York op 19 april 2015.

*Arthur Schrijnemakers,
Grote zoon van Geleen en zeer
verdienstelijk historicus en
naamkundige (1917-2015)*

Huis Dohmen, Jodenstraat 7-9 Oud-Geleen

Het pand is een zeventiende-eeuwse vakwerkboerderij en werd al in 1637 genoemd in de notities van de kerkrenten. De huidige voorgevel is blijkens de sluitsteen boven de poort verbouwd in 1799. De gevel is geheel opgetrokken uit baksteen en de ramen zijn voorzien van boven- en onderdorpels van Naamse steen. Een aantal ramen is nagemaakt

*De echtelieden Jan Leonard Dohmen-Maria Bemelmans.
Ze woonden in het monumentale pand Jodenstraat 7-9*

op de gevel om zo enige symmetrie te krijgen. Waarschijnlijk is het niet de bedoeling geweest om die in een later stadium van echte ramen te voorzien. Het raam rechtsonder zit asymmetrisch ten opzicht van de andere ramen en is in de tweede helft van de twintigste eeuw geplaatst. Daar was oorspronkelijk de koestal en nu is er de woonkamer. Achter de voorgevel bevindt zich een woonhuis, stal en knechtenhuis in vakwerk. Verder staat er nog een bakhuis, dat opmerkelijk

dicht bij de bebouwing staat.

In het pand heeft in ruim 380 jaar een aantal bekende Geleense families gewoond, waaronder de landmeter familie Bollen en de notarisfamilie Luijten. In 1862 kocht Jan Mathijs Bemelmans het gebouw. In 1884 huwde Maria Bemelmans, de oudste dochter van Bemelmans, met Jan Leonard (Naar) Dohmen uit de Eindstraat. Jan Adolf Dohmen, de vader van de bruidegom, stamde uit Hillensberg (D). Nu nog wonen nazaten van het echtpaar Dohmen-Bemelmans in dit pand. De gebouwen Jodenstraat 7 en 9 werden op 16 januari 1967 opgenomen in het Rijksmonumentenregister.

Gevelsteen boven de straatpoort met de initiale J(an) M(atthijs) L(uijten) en A(nna) C(atharina) K(eulers) en het jaartal 1799

Het Burgemeester Damenpark in Geleen

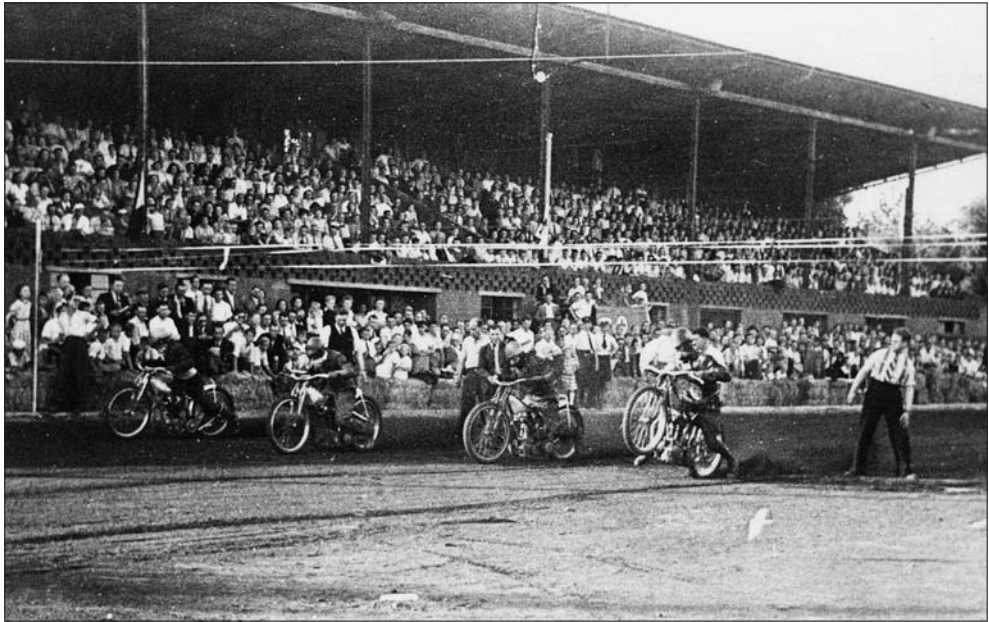
Het oorspronkelijke “Gemeentelijke Sportpark” werd naar een ontwerp van tuinarchitect D.F. Tersteeg uit Naarden in de jaren 1931-1932 aangelegd.

Het nieuwe sportpark omvatte naast enkele sportvelden, een 650 meter lange en 35 meter brede grasbaan ter beoefening van de paardensport en de motorsport, inclusief een hoge, overdekte tribune met ongeveer duizend zitplaatsen. Onder de tribune werden kleedlokalen, wasgelegenheden, toiletten voor het publiek en paardenboxen en motorboxen ondergebracht.

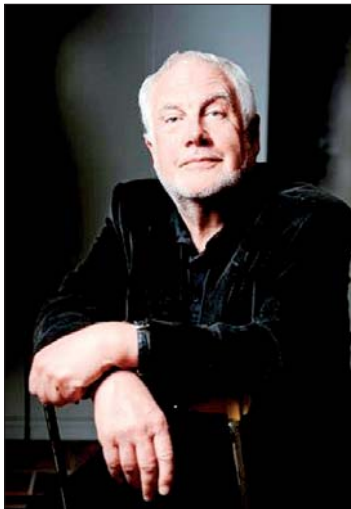
Het gehele sportaccommodatie werd gesitueerd in een parkachtige omgeving met volières en dierenverblijven. De aanleg van een sportpark in de crisistijd was “werkverschaffing” bij uitstek.

Het Geleens sportpark klaar voor de opening op 5 mei 1932

Een volle tribune in het Geleense sportpark tijdens een motorrace in lang vervlogen tijden

Jan Smeets organiseerde van 1970 tot en met 1986 het bekende Pinkpop-festival in het Geleense Burgemeester Damenpark. Hij kocht later het oud postkantoor aan de Mauritslaan 25, waarin Buro Pinkpop is gevestigd en ook een permanente expositie over het oudste en bekendste Nederlands popfestival is ingericht.

In 1932 werd het gemeentelijke sportpark officieel geopend. Nadat in 1949 de grasbaan door een sintelbaan vervangen was, kon de baan ook voor atletiekwedstrijden en 's winters als natuurijsbaan gebruikt worden. In de jaren vijftig werden achter de tribune drie zwembassins aangelegd.

Vanaf de jaren tachtig kreeg het Burgemeester Damenpark een facelift, waardoor het langzamerhand getransformeerd werd tot het multifunctionele Glanerbrook waar men vele takken van sport kan beoefenen en waar verscheidene sportverenigingen zijn gehuisvest.

Vanaf de opening was het park een grote trekpleister. Vele Geleners zullen zich waarschijnlijk herinneren dat ze met hun ouders door het park hebben gewandeld, dat ze als kind gefotografeerd zijn bij de dikke steen, of ergens in sfeervol hoekje een bruidsreportage is gemaakt. Mede omdat er door de jaren heen veel publiekstrekkingen werden georganiseerd, werd het "sportpark" dé Geleense ontmoetingsplek.

In het Burgemeester Damenpark organiseerde onder andere Jan Smeets uit Einighausen in 1970 het eerste Pinkpop-festival, dat tot en met 1986 jaarlijks daar werd gehouden. Nu is Pinkpop in Landgraaf het langstlopende jaarlijks terugkerende popfestival ter wereld. Jan Smeets werd geboren op 26 januari 1945 te Einighausen. Hij is directeur van Buro Pinkpop.

Verder was Jan namens de PvdA lid van Provinciale Staten van Limburg en had hij ook een bepaalde periode zitting in de Sittardse gemeenteraad.

Herinneringen van Pinkpop kunnen worden opgehaald op de Pinkpop Expo in het Buro Pinkpop, Mauritslaan 25 Geleen.

Op het hoofdveld werd vanaf 1931 door de R.K.V.V. Quick gevoetbald. Naast voetbalwedstrijden werd van het park ook gebruik gemaakt voor andere festiviteiten zoals een rodeoshow (1932), het Maria Wagenspel Piëta (1934), jubilea van harmonie St.-Caecilia en het Mannenkoor Mignon (1936), een gekostumeerde voetbalwedstrijd tussen Pieterstraat en Eindstraat en het Oud Limburgsch Schuttersfeest OLS (1937). In de zomer van 1940 zouden er de Nederlandse kampioenschappen atletiek plaatsvinden. Na de oorlog trokken de speedwayraces, paardenrennen, wielervedstrijden, atletiekwedstrijden op de baan, schaatswedstrijden, stockcarraces, motorvoetbal, voetbalwedstrijden en andere sportevenementen op het hoofdveld, windhondenrennen, openluchtconcerten en toneelvoorstellingen, tv-shows in een circustent en de jaarlijkse afsluiting van Koninginnedag met een spetterend vuurwerk, vele duizenden toeschouwers.

Heden ten dage is Mama's Pride op Moederdag al jaren een grote publiekstrekker.

De naamgever van het park, burgemeester F.A.L.M. (Frans) Damen. Hij was van 1920 tot aan zijn overlijden in 1951 burgemeester van Geleen.

Parochiekerk H.H. Marcellinus & Petrus in Oud-Geleen

Portret van Petrus Mathias Ramakers (1860-1912)

Bij het betreden van de kerk valt direct de blik op de kansel/preekstoel. De kansel werd in 1891 vervaardigd in het atelier Ramakers te Geleen en volgens overlevering in 1891 aan de kerk geschonken door mevrouw Schrijnemakers-Pluimmakers uit de brouwersfamilie Schrijnemakers. Aan de kansel zijn invloeden terug te vinden van het atelier Cuypers-Stolzenberg te Roermond. De kansel bestaat uit een zeszijdige kuip waarvan vier zijden zijn voorzien van een gotische boognis waarin taferelen in hoog reliëf zijn weergegeven:

Tafereel 1: Jezus op twaalfjarige leeftijd in de tempel van Jeruzalem.

Tafereel 2: De wonderbaarlijke visvangst op het Meer van Genesareth, thans het Meer van Galilea of Meer van Tiberias genoemd.

Tafereel 3: De Bergrede.

De berg van de zaligsprekingen is gelegen aan het

Meer van Genesareth.

N.B. Een detail is dat de beide broers Henri en Mathieu Ramakers zich in dit tafereel zelf hebben geportretteerd.

Tafereel 4: De sleuteloverdracht aan de apostel Petrus.

“Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal ik mijn kerk bouwen”.

Op de consoles van de kuip: Christus en de vier evangelisten. Christus staande op console, zegenend met de rechterhand en met in zijn linkerhand een open-geslagen boek waarop de Alfa en de Omega (het begin en het einde). De vier evangelisten: Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes hebben elk een boek op of in de linkerhand.

“Atelier voor Beeldhouwwerken J.W. Ramakers & Zonen te Geleen” was in zijn tijd een beroemd atelier, dat vier generaties lang

Duidelijk is direct rechts van Christus het hoofd van P.M. Ramakers te zien in het detail van de Bergrede op de preekstoel, gemaakt in het atelier Ramakers te Geleen

De Bergrede, een van de vier zijden van de preekstoel in de parochiekerk H.H. Marcellinus & Petrus Oud-Geleen

was gespecialiseerd in het maken van religieuze beeldhouwkunst en meubelstukken voor met name de rooms-katholieke kerken.

Het atelier maakte de kerkelijke kunst vanaf 1851 tot 1940. Het bedrijf werd in 1941 stilgelegd omdat er in de oorlog moeilijk aan marmer, hout, koper en andere materialen te komen was.

De uitschrijving uit het handelsregister van de Kamer van Koophandel volgde op 30 juni 1948, bijna 97 jaar na de oprichting in 1851 van het atelier aan de Kerkstraat te Geleen.

Ir. C.A. van Goudoever de Jongh, bedrijfsleider staatsmijn Maurits (1916-1930)

Op 1 augustus 1908 trad van Goudoever de Jongh in dienst bij de Staatsmijnen. Van 1908 tot 1915 was hij bedrijfsleider van de Staatsmijn Emma. Goudoever de Jongh heeft ook de gehele aanleg en in bedrijf name van de staatsmijn Maurits te Geleen geleid. Het was zeker ook aan zijn gedegen vakkennis en toewijding te danken dat de aanleg zonder noemenswaardige incidenten verliep. Hierbij behoorde ook de bouw van de nu monumentale hoofdingang.

Cornelis Albert van Goudoever de Jongh werd geboren in Dordrecht op 16 augustus 1879 en overleed in Utrecht op 28 juni 1951. Hij volgde van 1891 tot 1897 de HBS in Dordrecht. Hierna ging hij in Delft mijnbouw studeren aan de Polytechnische school en behaalde er in 1902 zijn ingenieursdiploma. Ingaande 1 november 1906 werd hij benoemd tot adjunct-directeur bij Staatstoezicht. Tien jaar later werd hij benoemd als bedrijfsleider van de in aanbouw zijnde staatsmijn Maurits.

Een jaar later verhuisde hij naar Geleen. De jongste staatsmijn van Nederland werd in 1926 officieel in gebruik genomen. Bij het zilveren bestaansfeest van de Staatsmijnen in 1927 werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Goudoever de Jongh was van 1916 tot 1930 bedrijfsleider van de staatsmijn Maurits. Ook maatschappelijk was hij actief. Zo was hij lid van de examencommissie van de Middelbare Handelsschool van het Bisschoppelijk College St. Jozef in Sittard, bestuurslid van de Sittardsche Muziekvereniging en bestuurslid van de Limburgse Protestantenvereniging. Op zijn verzoek kreeg hoofdingenieur van Goudoever de Jongh vanwege zijn gezondheid per 1 augustus 1930 eervol ontslag. Ingaande 6 augustus 1930

verhuisde hij naar Utrecht.

In Geleen is er sinds jaar en dag een straat getooid met de naam Van Goudoeverstraat.

Ir. van Goudoever de Jongh, eerste bedrijfsleider van de staatsmijn Maurits en hierdoor een gezaghebbend burger van Geleen

In "de periode Goudoever de Jongh" kwam de Staatsmijn Maurits Geleen tot stand, inclusief de monumentale hoofdingang van het kantoorgebouw met binnen in dit pand de befaamde loonhal. Architect was J.H.W. (Willem) Leliman. Na zijn overlijden in 1921 werd het ontwerp alsnog voltooid. Van 1924 tot 1967 was het in gebruik als kantoorgebouw.

Architect J.H.W. (Willem) Leliman.

STADSDEEL SITTARD

Huis Koekamp in Munstergeleen

Dit landhuis werd in 1781-1782 gebouwd door de advocaat J.J.F. Meyers, wiens moeder een dochter was van de bokkrijder jonkheer Willem de Gavarelle. Dit complex lag tot 1794 binnen het graafschap Geleen en tot 1808 binnen de gemeente Geleen. Toen de Geleenbeek in 1808 de grens werd, kwam het landgoed binnen de

De voorzijde van Huis Koekamp te Munstergeleen (foto van website)

gemeente Munstergeleen te liggen. Op 28 juli 1810 werd het door de erfgenamen Meyers aan De Wynants verkocht. Deze verkocht het in 1826 aan W. Strengnart, die reeds eigenaar was van Abshoven. Op 1 november 1858 werd Huis Koekamp

Nicolas Maximiliaan Jacob (Max) Haan, geboren kasteel Millen 13 januari 1838 en overleden Huis Koekamp 11 juni 1902. Hij was getrouwd met Maria Anna Elisabeth (Nannij) Herberz. (familiearchief Haan in Archief De Domijnen)

gehuurd door Joseph Russel (1828-1888), die een achterkleinzoon was van drossaard R. Coenen. In 1860 publiceerde deze "De Heerlijkheid Geleen" (in 1874 opnieuw uitgegeven) en in 1863 "De Auvermannetjes" een romantisch verhaal over kabouters, dat zich voornamelijk rond de Hanenhof en "de Berg" afspeelde.

In 1877 kwam Th. J. Pijls van Schinnen (geboren 1851) naar dit landgoed. Hij exploiteerde hier een leerlooierij. In 1885 werd hij tevens burgemeester van Munstergeleen. Hij overleed reeds in december van datzelfde jaar. De weduwe E. Pijls-Meens 1845-1909, in de volksmond "Juffer Piels" genoemd, bleef met haar kinderen op Huis Koekamp wonen. In dat zelfde jaar verkocht zij het complex aan Max Haan uit Millen (1838-1902). Na zijn dood bleef de dochter Clara Haan (1864-1940), in de volksmond "de Freule" genoemd, er alleen wonen. In 1929 verhuurde ze en in 1931 verkocht zij Huis Koekamp aan het echtpaar O. Strens-Haan. Otto Strens (1900-1952), een afstammeling van de beide Geleense drossaarden Strens, legde zich speciaal op de fruitteelt toe. Zijn oudste zoon Lou Strens, geboren 17 april 1933, heeft dit bedrijf overgenomen.

De Chorushoeve in Munstergeleen en prof. dr. A.M.J. Chorus (1909-1998)

De Chorushoeve werd in 1623 gebouwd, blijkens het opschrift op de houten dorpel boven de voordeur met het opschrift: 'O Herr gieb Gnaedt zum in und auszgang freug und speadt 1623'. Bij de boerderij hoorde toen een vrijstaande vakwerkschuur met stal. Tegen het einde van de achttiende eeuw werd die vervangen door een dwars op het woonhuis geplaatste, maar vrijstaande dwarsdeelschuur. De stal was toen vermoedelijk gesitueerd in het verst verwijderde vak. Enige jaren later werd het gebouw in achterwaartse richting uitgebreid in baksteenbouw. Daarbij kwam toen tevens een bakstenen stal. Na 1818 is er in de hoofdopzet van het gebouw geen ingrijpende wijziging meer gekomen. Van het oorspronkelijke interieur is niets bewaard gebleven. Het monumentale gebouw heeft vele bestemmingen gehad.

In 1827 was Jan Gerard Hamers eigenaar. Na diens overlijden hertrouwde zijn weduwe Maria Helena Hamers-Schurgers met landbouwer Peter Kallen, die de boerderij exploiteerde. Later nam zoon Arnold Constant Hamers, getrouwd met Maria Helena Houben, de boerderij over. Hij werd in 1873 burgemeester van Munstergeleen en overleed in 1885. Het landbouwbedrijf werd voortgezet door zijn weduwe en de twee dochters. In 1905 werd de boerderij verkocht aan Maria Jozef Arnold Chorus,

Prof. dr. A.M.J. Chorus (1909-1998), geboren in Munstergeleen en een van de grondlegger van de psychologie in Nederland. (foto beschikbaar gesteld door zijn zoon Rogier Chorus)

De voorkant van de Chorushoeve Munstergeleen (foto Rogier Chorus)

geboren te Heerlen op 9 maart 1880 na zijn huwelijk te Schinnen met Maria Hubertina Philomena Pauline Pijls, geboren te Schinnen op 17 oktober 1880.

De familie had toen nog gronden aan beide zijden van de Geleenbeek en aan de rand van het dorp.

Arnold Chorus verkocht de hoeve in 1949 omdat geen van beide zoons wilde doorgaan in het bedrijf.

Hij was inmiddels 69 jaar. Hij heeft zich en zijn vrouw

met de opbrengst ingekocht in huize St.-Antonius in Echt, alwaar zij door de zusters jaren zijn verzorgd. Arnold Chorus werd 101 jaar.

De nieuwe eigenaar Ramakers verhuurde het gebouw een jaar aan zijn broer en verkocht het hierna aan de gemeente Munstergeleen. In 1967 werd de rechterkant van de hoeve bewoond door twee gezinnen. Een vleugel van het gebouw werd gebruikt door de welpen van Munstergeleen, terwijl ook een ruimte was gereserveerd voor de plaatselijke afdeling van de Bescherming Bevolking (BB). Een jaar later was de hoeve het home van bejaardenbond en de jeugdvereniging "Flits."

De gevel werd in 1969 zorgvuldig gerestaureerd en het interieur drastisch aangepakt, omdat er toen een jeugdherberg werd gevestigd met zes slaapzalen met in totaal 85 bedden. Deze jeugdherberg werd echter niet rendabel. De Stichting Nederlandse Jeugdherbergcentrale wilde van de huur af en was bereid aan de gemeente een afkoopsom van 30.000 gulden te betalen. Met dit bedrag kon de verbouwing, aankoop en restauratie van de hoeve ineens worden afgelost. In 1974 werd het gebouw gedeeltelijk verhuurd aan de Stichting Samenlevingsopbouw Westelijke Mijnstreek en aan de Stichting Jeugdwerk Munstergeleen. In 1981 stond het gebouw weer leeg. Besloten werd om er weer twee woningen in te bouwen. Na de herindeling in 1982 heeft het gebouw op een gegeven moment een kantoorfunctie gekregen.

Een van de grondleggers van de Nederlandse psychologie, Alphons Marie Josephus Chorus, werd geboren in de Chorushoeve te Munstergeleen op 18 april 1909 als zoon van Maria Jozef Arnold Chorus en Maria Hubertina Philomena Pijls. Na de lagere school volgde hij het gymnasium te Sittard en Venray. Na het behalen van zijn diploma studeerde hij psychologie in Nijmegen bij prof. dr. F. J. Th. Rutten, en vulde dit aan met een studie in de psychopathologie bij prof. dr. H. C. Rümke. In 1937 studeerde hij in Nijmegen cum laude af. Hij promoveerde in 1940 bij Rutten op 'Het tempo van ongedurige kinderen'. In 1945 werd Chorus lector in de pedagogiek aan de Universiteit van Nijmegen. Op 16 juli 1947, op 38-jarige leeftijd, werd Chorus aan de Leidse universiteit benoemd tot gewoon hoogleraar in de psychologie. Hij was daar de eerste hoogleraar in dit vak. Met het afleveren van circa 25 promovendi, onder wie de sociaal-psycholoog J. Jaspars en de methodist J.P. van de Geer, wist hij een krachtig stempel te drukken op de ontwikkeling van de Nederlandse psychologie.

Chorus behoorde tot een generatie psychologen die hun vak uitdrukkelijk inbedden in het geheel van de cultuur. Psychologie mocht geen gespecialiseerd professionalisme

De zijkant van Chorushoeve Munstergeleen (foto Rogier Chorus)

worden, maar behoorde zijn grondslag te vinden in brede eruditie. Chorus' grote liefde was de biografie. Hij heeft altijd geijverd voor een biografische benadering in de psychologie, onder andere door het organiseren van werkgroepen over romanfiguren als Anna Karenina en de gebroeders Karamazov. Literatuur was voor hem een waardevoller bron van psychologische kennis dan dode wetenschappelijke schema's. Met de komst van de "Jonge Turken", die vanaf de jaren zestig de dienst binnen de psychologie begonnen uit te maken, werd deze aanpak als onwetenschappelijk en soft terzijde geschoven. De laatste jaren krijgt de biografische aanpak binnen de psychologie echter opnieuw waardering. In 1979 ging hij met emeritaat. Zijn afscheid van hem vond plaats in het gebouw van de subfaculteit der psychologie op vrijdag 31 augustus. Ter gelegenheid van het emeritaat werd hem die dag een bundel aangeboden, getiteld "Kleine Keur uit de geschriften van dr. A. Chorus". Professor dr. A.M.J. Chorus overleed op 15 januari 1998 te Warmond (Z-H). Hij ligt, samen met zijn vrouw, begraven op het kerkhof te Munstergeleen.

Pater Karel en zijn kapel in Munstergeleen

'Luxe, zelfzuchtigheid, en applaus van mensen om ons heen schijnen tegenwoordig de enige doelen van de meerderheid van de mensheid te zijn. Heiligheid en heiligen worden gezien als iets uit het verleden, terwijl wereldlijke eigendommen, rijkdom, ambitie en eerezucht zo alomvattend zijn geworden dat mensen geneigd zijn alles wat bovennatuurlijk is te bezien vanuit dit platte standpunt.'

Deze zin is niet uit 2017, maar uit 1893. Het jaar van de dood van pater Karel Houben uit Munstergeleen, in Dublin, Ierland. Het was het jaar van zijn dood en laat zien hoe relatief ons wereldbeeld is. Pater Karel Houben is in 2017 reeds tien jaar heilig. Een leven vol dienstbaarheid, van luisteren en van op biddende wijze harten, hoofden en soms ook lichamen helen, is op 11 december 1821 begonnen en op 5 januari 1893

geëindigd. Hij was een bijzonder mens.

Afkomstig uit een klein dorp was hij opvallend in zijn bescheidenheid en dat sierde hem.

Hij heeft bijgedragen aan het welbevinden van honderdduizenden in zijn leven. Niet door politieke uitspraken of daden, maar door er te zijn en waar hij kon ze met handoplegging en luisterend te dienen. Opvallend genoeg is al vóór, maar zeker meteen na zijn dood niet alleen in Ierland, maar ook in zijn geboortestreek zijn naam zo vaak genoemd, dat zijn naam en faam nooit zijn verwaaid, maar verankerd werden. Eerst in de harten van mensen, daarna in een kapel. Een bijzondere negentiende-eeuwse kapel, grotendeels uitgevoerd in vakwerk. In een kruiswegparkje of in de stiltetuin kunt u mediteren of rustig zitten. Dat kan ook in de beeldentuin. Kapel en tuinen zijn iedere dag open tussen 09.00 en 18.00 uur. In het winkeltje en het mooie museumpje bent u tussen 14.00 en 17.00 uur welkom (behalve 's maandags).

Pater Karel Houben, heilig verklaard in 2007. Hij leefde van 1821 tot 1893

Café Salden aan de Platz 9 in Limbricht

Dit in traditionele bouwstijl opgetrokken pand is in 1781 als boerderij gebouwd. In 1870 werd het al eerder bestaande café door landbouwer en kastelein Theodoor Salden uitgebreid en gemoderniseerd in de vorm zoals het tegenwoordig nog steeds in gebruik is. Door de navolgende uitbaters wordt daarom 1870 aangehouden als 'stichtingsdatum' van café Salden.

Café Salden op de Platz te Limbricht. De foto is genomen op een zonnige dinsdagmiddag op 18 juli 2017 tijdens sluitingsdag van deze bekende uitspanning

Ook zoon Frits Salden combineerde nog het boerenbedrijf met het café. Hierna werd het café uitgebaat door zijn dochters, de gezusters Salden, vandaar nog steeds de naam van het café. Behalve Beth en Marie hielpen in de beginjaren van de vorige eeuw ook de drie andere zusters Truuke, Lies en Christien mee op drukke dagen en tijdens kermissen. Vandaar de aanduiding 'bie de vijf batse'. Aan de inrichting is nooit iets veranderd. De houten vloer, de mooie lambrisering, de authentieke tafels, de potkachel, de stoelen en de tapkast zijn niet weg te denken in dit uitermate gezellige café. Een begrip in de regio. Ook nationaal is Café Salden bekend. Het staat al jaren in de top 100 van de meest gezellige cafés van Nederland. In 1972 kocht Harie Jongen uit Sittard het café. Hij veranderde niets aan het interieur en handhaafde de unieke sfeer van het bruin café. Inmiddels staat al de derde generatie Jongen (Jiri) achter de tapkast in Café Salden. In 1995 werd het 125-jarig bestaansfeest georganiseerd. Op 21 december

*Landbouwer-kastelein
Theodoor Salden op hoge leeftijd*

1996 brandde de gehele bovenverdieping uit. Een ramp, want er werd gevreesd voor het behoud van het cafégedeelte. Als een geluk bij een ongeluk zorgde de oude bouwstijl ervoor dat de benedenverdieping grotendeels behouden bleef. Aangezien de plafonds in vroegere tijden gemaakt werden van leem en stro, zorgde dat ervoor dat het bluswater grotendeels in de plafonds bleef zitten. Het café is hierna enige maanden gesloten geweest en na renovatie weer geopend met behoud van het oud interieur.

Pastoor Page en het Salviuskerkje in Limbricht

Het oude Salviuskerkje van Limbricht nabij het kasteel heeft inmiddels grote bekendheid verworven vanwege de gewelfschilderingen-cyclus, die circa 1290 aangebracht is door kunstenaars uit Keulen. Dat gebeurde destijds in opdracht van de broer van de kasteelheer, die pastoor was in Limbricht en tevens deken van het Severinuskapittel in Keulen.

Een andere Limbrichtse pastoor heeft ook zijn stempel gedrukt op het interieur

Preekstoel Slaviuskerkje

Schilderij waarop waarschijnlijk pastoor Page is afgebeeld, zittend aan het bed bij een stervende persoon

van het kerkje: Franciscus Josephus Page (Wassenberg 1771-Limbricht 1834). Hij onderhield goede contacten met de door Napoleon aangestelde bisschop van Aken Berdolet, maar sympathiseerde ook met koning Willem I, vooral met zijn opvattingen over het onderwijs. In opdracht van de bisschop van Aken reorganiseerde hij de parochies in de regio, en onder koning Willem I was hij lid van de jury voor het onderwijs in Limburg en schoolopziener. Hij zette zich met

gevaar voor eigen leven in voor de duizenden Franse soldaten van het zich terugtrekkende Napoleontische leger die van november 1813 tot januari 1814 in het kasteel van Limbricht verpleegd werden.

Door zijn goede relatie met de bisschop van Aken wist hij voor zijn parochiekerk diverse objecten te verwerven die afkomstig waren van in 1802 opgeheven kloosters. Uit het klooster Nazareth bij Geldern (D.) kreeg hij een preekstoel van rond 1700 met beeldjes van de westerse kerkvaders Gregorius, Augustinus, Ambrosius en Hiëronymus uit het midden van de 16e eeuw. Uit het penitentinnenklooster te Heinsberg verwierf hij twee koorbanken en uit het klooster Agnetenberg te Sittard een orgel van circa 1700, dat door orgelbouwer Binvignat voor het Salviuskerkje geschikt werd gemaakt. Verder gaf hij de plaatselijke schilder Jan Gouverne opdracht enkele schilderijen te vervaardigen: de aanbidding door de Drie Koningen, de kruisoprichting en de zalig stervende. Dit laatste schilderij was bestemd voor de Broederschap van de Doodstrijd en mogelijk heeft de schilder hierop Page als pastoor afgebeeld. De schilderijenserie van Gouverne is later aangevuld met een schilderij van de H. Helena, dat oorspronkelijk in de H. Kruiskapel van Grevenbicht gehangen heeft.

Kerkschilder Anton Colen (1856-1945)

Meer dan vijftig jaar was Anton Coolen actief als kerkschilder in de Sittardse basiliek aan de Oude Markt. Het interieur is tot op de dag van vandaag onveranderd gebleven, zodat alle werk en inspanningen van hem heden ten dage nog te bewonderen zijn.

Antonius Hubertus Hendricus Colen werd geboren te Sittard op 29 mei 1856. Hij was

*Kerkschilder Anton Colen in werkkleding
(met dank aan Marijke Geilen)*

een zoon van de echtelieden Hendrik Colen en Anna Catharina Pakbier. Op jonge leeftijd kwam hij in Antwerpen terecht en hier maakte hij kennis met het schildersvak. Hij bekwaamde zich aan de academie als kerkschilder. Hier ontmoette hij ook zijn echtgenote Joanna Faster. Colen keerde terug met haar naar Sittard en vestigde zich in de Putstraat. Hier had hij zijn atelier en werkplaats. Hij werkte met zijn vast personeel door geheel Zuid-Nederland en Vlaanderen. Dat gebeurde allemaal met paard en wagen met bij zich het benodigde steigermateriaal. In totaal zo'n veertig kerken werden door hem beschilderd. In deze regio waren dat met name de kerken van Doenrade, Elsloo, Oirsbeek, Oud-Geleen en Waubach. Het vak van schilder was in die tijd moeilijker dan nu. Men diende namelijk thuis te zijn in de chemie, want de verf moest toen nog zelf worden gemaakt met als basisgrondstoffen lijnolie, terpentiin en de juiste kleurstof. Met name zijn echtgenote was hier zeer bedreven in. In Sittard was hij actief als kerkschilder in de eerder genoemde basiliek, het Mariapark, de Michielskerk, de Rosakapel en de Hof van Olijven. Anton Colen bereikte

de hoge leeftijd van 89 haar en overleed op 15 september 1945. Vier jaar later overleed zijn echtgenote op 14 maart 1949. Zij werd ook 89 jaar oud.

Literatuur: Marijke Geilen, 'Leven in bladgoud, loodsuiker en lijnolie. Antonius Hubertus Hendricus Colen van beroep kerkschilder', in: tijdschrift Sittards Verleden, juli 2005, nr. 2, p. 33.

De koorbanken van de Sittardse Petruskerk: prof. Timmers zat ernaast

Pronkstuk van het topmonument in de binnenstad van Sittard, zo mogen we de koorbanken in de Petruskerk wel noemen. Al zeshonderd jaar siert dit meesterstuk van een anonieme schrijnwerker de zijwanden van het priesterkoor.

In 1243 verleende Walram II, heer van Monschau en Sittard, aan het plaatsje Sittard stadsrechten. Hij gunde de bewoners daarmee zekere vrijheden om nijverheid en handel te bevorderen, maar legde hun ook de plicht op om het stadje, dat van een omwalling werd voorzien, mee te helpen verdedigen.

Om de positie van Sittard als stad te onderstrepen, nam Walrams opvolger, Walram de Rosse van Valkenburg, in 1299 het initiatief om een kapittel van seculiere kanunniken te stichten. Deze religieuzen leefden niet in een kloostergemeenschap. Iedere kanunnik woonde in een huis rond of in de buurt van de kapittelkerk. Doorgaans waren de kanunniken telgen van adellijke of welgestelde families uit de regio. Ze kregen een prebende, waar ze royaal van konden leven. Ze legden geen gelofte van armoede af. Hun belangrijkste taak was het zingen van de 'getijden'. Dit gebeurde op het priesterkoor (daarom worden kanunniken ook koorheren genoemd). Ze namen zitting in de fraaie banken langs de wanden van het koor. Maar tijdens het zingen moesten ze vaak lang staan. Daarom bevinden zich onderaan de uitklapbare zittingen steunen waar de

Koorbanken in de St.-Petruskerk Sittard (foto Peer Boselie)

*Details van de koorbanken in de St.-Petruskerk Sittard
(foto Peer Boselie)*

koorheren al staande hun zitwerk op konden laten rusten. Deze zogenoemde misericorden (van het Latijnse woord voor barmhartigheid) beelden vaak bloemen, menselijke dan wel dierlijke figuren of bizarre koppen uit. De bekende kunsthistoricus prof. Zef Timmers (1906-1996), geboren in de Limbrichterstraat ('apothek'), meende dat de koorbanken slechts voor een deel uit de vijftiende eeuw stamden. Hij dacht dat ze een eeuw later waren

uitgebreid. Verder onderzoek maakte echter aannemelijk dat de banken, die overigens in de negentiende en twintigste eeuw flink zijn gerestaureerd, toch circa 1400 als één geheel zijn ontworpen. Ook Timmers kon zich vergissen.

Rinaldo Rinaldini

Het is bekend dat de rijk uitgevoerde Onze-Lieve-Vrouwe basiliek Nederlands eerste basiliek is en er een Aartsbroederschap aan verbonden is die op het hoogtepunt ruim meer leden telde dan het totale aantal inwoners van Nederland op dat moment! Ook zal bekend zijn dat het Mariapark werd gebouwd omdat het aantal pelgrims dat naar de basiliek kwam zo toenam dat het gebouw ze niet meer kon bevatten. Dat beide schoolvoorbeelden zijn van hoe een goede sponsorcampagne gevoerd moet worden is wellicht niet bij iedereen bekend. Namen van de grotere gevers zien we nu nog terug op tegels en geschilderde pilaren en ramen, van de vele duizenden anderen rest nu niets zichtbaars, buiten wellicht het cement dat de stenen van de kerk bijeenhoudt. In het Mariapark is een interessante verbinding zichtbaar tussen een Sittardse dichter en een pauselijke nuntius. Dichter Charles Beltjens had jaren in Parijs gewoond. Zijn grootstedese manieren en manier van kleden trokken nogal de aandacht toen hij na zijn Parijse jaren terugkeerde in Sittard. Hij werd spottend, vanwege zijn grote snor, lange haar en brede hoed, een

*Buste van Charles Beltjens in de Jardin d'Isabelle. Hij was in Sittard door zijn haardracht geen alledaagse verschijning. Door de jeugd werd hij daarom vaak Rinaldo Rinaldini genoemd.
Foto genomen in 1995*

'flambard', door de schooljeugd Rinaldo Rinaldini genoemd. En mocht u, net als zovelen, denken dat dat was omdat hij met een circusdirecteur werd vergeleken, dan bent u abuis. Er zijn wel twee andere, meer geloofwaardige verklaringen. De ene is dat de schooljeugd destijds het populaire 18e eeuwse werkje van Vulpius las: Rinaldo Rinaldini, overste der roovers. Aannemelijk dus. Er is echter nog een andere, wellicht aanvullende verklaring: op de middenzuil in het Mariapark wordt duidelijk de naam van de pauselijke nuntius in Nederland (die inderdaad ook een zeer zwerige hoed droeg) uit de laatste jaren van Beltjens beschreven, Monseigneur (en later kardinaal) Rinaldini. En wie weet, vermengden de schoolkinderen wel beide tot een nieuwe figuur.

Brouwerij Ambrass achter Mariapark

In het negentiende-eeuwse Mariapark, maar dan aan de achterkant, aan de zijde van 'De Gats' is sinds kort een kleine innovatieve brouwerij gevestigd. Max Schreuder en Yvonne van Breda baten daar brouwerij Ambrass uit. In een kelder en zolderruimte geeft de brouwerij nog meer cachet aan de Sittardse binnenstad, met haar bieren met soms Sittardse namen als Brats en Zittesje Sjnaak. Proost!

Een nieuwe kleinschalige ambachtelijke bedrijvigheid in Sittard, brouwerij Ambrass aan de Gats 13 te Sittard

Een blik op het interieur van brouwerij Ambrass aan de Gats en de trotse eigenaren. Links Yvonne van Breda en rechts Max Schreuder

Jan Willem (Giel) Lindemans, een van Sittards zouaven

Zouaaf Giel Lindemans met op de revers van de jas zijn ontvangen onderscheidingen

Virtuti " en in 1890 ontving hij de medaille van Leo XIII Bene Merenti.

Hij tekende echter nog een half jaar bij. Op aandringen van zijn moeder keerde hij 24 oktober 1868 weer bij zijn ouders terug in Sittard. Hier hervatte hij zijn vroegere werk als suikerbakker. Hij heeft zijn ervaringen in 1896 uitvoerig opgetekend. Op religieus en sociaal terrein maakte deze Sittardenaar zich later verdienstelijk. Als secretaris van de Limburgse afdeling van de Nederlandse Zouavenbond maakte hij in 1902 deel uit van een deputatie van twaalf oud-zouaven, die naar Rome trokken om aan Paus Leo XIII trouw en liefde te betuigen. Op deze reis bezocht hij ook de plaatsen waar hij als zouaaf had gevochten. Guillaume Lindemans overleed te Sittard op 30 augustus 1911. Zijn onderscheidingen zijn bewaard gebleven en hangen in het Mariapark aan de Oude Markt.

Sittard telde meerdere zouaven, pauselijke vrijwilligers die de Pauselijke Staat verdedigden tegen de troepen van Garibaldi en Victor Emanuel. Een van deze was Jan Willem (Giel) Lindemans, geboren te Sittard op 17 november 1843 in de Putstraat als zoon van suikerbakker Bernard Joseph, en Cunigunda Clara Leurs. De familie woonde in 1847 aan de Limbrichterstraat 347 en in 1849 Limbrichterstraat 51.

Hij kreeg, 23 jaar oud, op 9 juli 1866 toestemming om in pauselijke krijgsdienst te gaan. Lindemans was reeds zouaaf vanaf 31 maart 1866. Hij maakte als sergeant daadwerkelijk de Slag bij Mentana mee, een veldslag op 3 november 1867 bij Mentana in Italië tussen Italiaanse vrijwilligers onder leiding van Giuseppe Garibaldi aan de ene kant en de Franse en Pauselijke troepen aan de andere kant. De troepen van Garibaldi probeerden Rome in te nemen om Italië te verenigen en om de scheiding tussen Kerk en Staat te bewerkstelligen.

De slag eindigde in een overwinning voor de Franse en Pauselijke troepen.

Lindemans werd ontslagen op 31 maart 1868 met de herinneringsmedaille het kruis van Mentana Fidei et

De onderscheidingen van Giel Lindemans hangen in een houten kastje achter glas boven aan de binnenkant van de rechter toegangsdeur van het Mariapark

Eigentijdse afbeelding van Sint Rosa vervaardigd door Guus van Eck in de hal van het appartementencomplex Rosa Toren aan de Odasingel (foto Harry Strijkers)

bestaan wél. Het beeldje van de leeuw naast de ingang herdenkt dit feit. Naast dit beeldje, zijn er in de kerk nog veel meer dan honderd heiligen, figuren en vooral ook bloemen, planten, en fruitsoorten te zien, uitgesneden in hout in een boeiende lambrisering. Een in hout uitgesneden tuin!

Deken Tijssen in de Sittardse St.-Petruskerk

Onder de toren van de Sittardse St.-Petruskerk bevindt zich sinds 11 december 2011 de laatste rustplaats van deken Louis Tijssen (Wessem 1865 - Sittard 1929). Deken Tijssen leidde een leven in soberheid; hij deelde zijn geestelijke bezit met zijn medemensen en deelde zijn stoffelijke bezittingen uit aan noodlijdenden. Daarom verdient hij in de ogen van velen de

St.-Rosa en de Michielskerk

De Michielskerk in Sittard is een echte dominica-nerkerk. St.-Dominicus staat dan ook afgebeeld buiten op de gevel. St.-Michiel is als degene die het kwaad verslaat natuurlijk ook aanwezig, evenals vele andere dominicaanse, franciscaanse en jezuïetenheiligen. Die drie ordes hadden immers alle hun deel in de geschiedenis van de kerk en kloostergebouwen. Sint Rosa is een apart verhaal. Ook zij was (leken)dominicanes, dus past als zodanig zeker bij de kerk. Maar waarom niet haar verbonden aan het klooster Agnetenberg iets verderop? Dat was immers een dominicanessenklooster. De verklaring ligt in het feit dat Agnetenberg nog lang niet gebouwd was toen de Michielskerk al af was. In die tijd (rond 1668) was ook de zaligverklaring van St.-Rosa. Door de epidemie die toen heerste werd St.-Rosa, als 'verse' heilige, meteen in 1669 door de Sittardenaren geclaimd, zij had immers nog 'tijd'! Daarom heeft ook zij er een ereplaats, en daarnaast nog sinds 1675 een eigen kapel iets buiten de stad op de Kollenberg. Hoe wonderlijk wegen kunnen lopen, blijkt uit het verhaal van de leeuw, die in 1938 de Michielskerk binnenwandelde toen hij ontsnapte uit het circus op de markt. Zijn naam: Azor. Draai die naam maar eens om, wonderen

Portret deken Louis Tijssen van Sittard. Hij was deken van 1919 tot aan zijn overlijden in 1929

beloning van canonisatie (zalig- en heiligverklaring). Op 27 oktober 2011 vond op de algemene begraafplaats van Sittard de exhumatie van zijn stoffelijke resten plaats door de geneesheren H. van Beek en J. Visser onder het toezien van bisschop Frans Wiertz. In het klooster van de zuster Karmelietessen van de Kollenberg vond het gebeente van de deken onderdak tot 11 december, de dag van de translatie. Het reliekschrijn werd op die dag overgebracht naar het graf op de algemene begraafplaats en van daaruit vond er een processie plaats naar de rustplek onder de toren van de St.-Petruskerk. De ruimte aldaar was tevoren opnieuw ingericht naar een concept van architect Koen Leinders. Het schrijn kreeg een plaats in een daarvoor aangebrachte nis met een smeedijzeren afsluiting met afbeeldingen van een rozenkrans en het Heilig Hart. Boven de nis is een epitaaf aangebracht met de volgende tekst in de vorm van twee chronogrammen, die elk in Romeinse cijfers het jaartal 2011 opleveren:

DeCanVs LVDoVICVs tJssen In VIta terrestri paVper
 pIVsqVe In CaeLIs DIVes LIBenter honoretVr [Moge
 deken Louis Tjssen, in zijn aardse leven arm en vroom,
 maar in de hemel rijk, volgaarne geëerd worden]
 Deken LoUis tJssen UW LeVen Lang besCheIDen nU
 rIJK bIJ goD Wees eerVoLLe InspIratIebron Voor aLLen.
 Hierboven hangt een kruisbeeld, dat sinds de tijd
 van deken Tjssen in gebruik is geweest en
 geschonken werd door de zusters van de Goddelijke
 Voorzienigheid. Links van de grafnis en het epitaaf is een borstbeeld van deken Tjssen van de hand van de Sittardse kunstenaar Diny van Gansewinkel.

De stoffelijke resten van deken Tjssen werden op 11 december 2011 herbegraven achter in de kerk onder de toren van de Sint Petruskerk. Op die manier is hij beter bereikbaar voor diegenen die bij zijn graf willen bidden.

Kleibergshof, Millenerweg 3 Sittard

Op een steenworpafstand van kasteel Millen ligt de monumentale hoeve Kleibergshof. Vroeger lag de hoeve in een landschappelijke omgeving, maar thans is ze ingesloten door een bedrijvenpark.

De boerderij bestaat uit drie bouwvolumes, die rond een binnenplaats gegroepeerd zijn: het woonhuis, een langdeelschuur en een L-vormige stalvleugel. Deze afzonderlijke onderdelen worden met elkaar verbonden door muren, vroeger alle voorzien van een poort. Twee muurvlakken hebben een zadeldakje en een toegangspoort met korfboog. De begane grondvloer van het woonhuis bevindt zich circa een meter boven het maaiveld. Het woonhuis bestaat aan de straatkant uit anderhalve bouwlaag.

De symmetrische voorgevel heeft aan elke kant van de deur, die bereikbaar is via hardstenen treden, twee vensteropeningen; deze zijn voorzien van een gemetselde rollaag (uit deze rollagen valt af te leiden dat ze niet oorspronkelijk en in latere tijd veranderd zijn), houten luiken en een hardstenen onderdorpel. De vensters hadden vroeger een smeedijzeren traliewerk. Ter hoogte van de balklaag van de verdiepingsvloer zijn smeedijzeren muurankers aangebracht. Op de verdieping zijn aan de voorzijde nog drie voormalige hooiluiken aanwezig. De kopgevels van de langdeelschuur hebben een

De Kleibergshof na de restauratie van het monumentaal pand

grote inrijpoort. Het exterieur wordt gekenmerkt door een nagenoeg gesloten uiterlijk, maar aan de binnenzijde bevinden zich wel openingen.

De gevels van de L-vormige stalvleugel waren aan de buitenkant oorspronkelijk gesloten maar later zijn er openingen aangebracht.

Links van het woonhuis ligt nog het voormalige bakhuis van de boerderij, dat thans verbouwd is tot een woonhuis.

Alle gevels zijn opgetrokken in bruinrode baksteen, gemetseld in kruisverband en platvol gevoegd; de zadeldaken zijn gedekt met rode Hollandse pannen. Het complex is gebouwd in de zogenaamde traditionele bouwstijl.

Of de Kleibergshof heeft behoord tot kasteel Millen is tot nu toe niet uit archiefonderzoek gebleken; wel is bekend dat rond 1823 de hoeve Op Roer genoemd werd. Zij was in bezit van de familie Coenengracht uit Maastricht. (info Theo Jöris) De laatste familie die de boerderij bewoond heeft, was de familie Penders. Gelukkig heeft de hoeve na het beëindigen van het boerenbedrijf een herbestemming gekregen. Ze is recentelijk gerenoveerd waarbij een aanbouw aan de achterkant gerealiseerd is ten behoeve van de nieuwe functie: het autobedrijf Speed Service, Dé Porsche 911 specialist.

Pierre Stijnen en de R.K. Urnenhof in de Baandert

In 2010 werd de Bernadettekerk in de Baandert, gebouwd in 1966 door Jozef Fanschamps, aan de eredienst onttrokken en drie jaar later in gebruik genomen als Urnenhof. De urnen worden geplaatst in urnenzuilen (stèles) en in één van deze zuilen vond in 2015 koor-dirigent Pierre Stijnen zijn laatste rustplaats. Volgens zijn wens rust zijn urn precies op de plek, waar hij vele jaren lang zijn artistieke functie heeft uitgeoefend.

Pierre Stijnen (1930-2015) werd geboren in Broeksittard en was aldaar van 1937 tot 2001 actief als lid en dirigent van verschillende kerkelijke koren. In 1990 werd hij dirigent van een Gregoriaans koor, dat in 1996 de naam Schola Gregoriana Sittardiensis ontving en de liturgie opluisterde in de Baandert, Overhoven, de Sittardse binnenstadkerken en in andere parochies van het dekenaat. Tot 2012 was hij dirigent van deze Schola. Buiten de parochies was Pierre Stijnen actief in de Sint-Gregoriusvereniging en werkte onder meer mee aan

*Dirigent Pierre Stijnen
(1930-2015)*

het programma Musica Sacra van Radio Limburg. Hij heeft ervoor gezorgd dat het orgel uit het opgeheven klooster van de paters MSC in Stein in Broeksittard een nieuwe plek kreeg en zette zich in voor het behoud van de muziekbibliotheken van de paters franciscanen in Bleijerheide en de pater redemptoristen in Wittem.

Van parochiekerk naar multifunctioneel centrum in Sanderbout

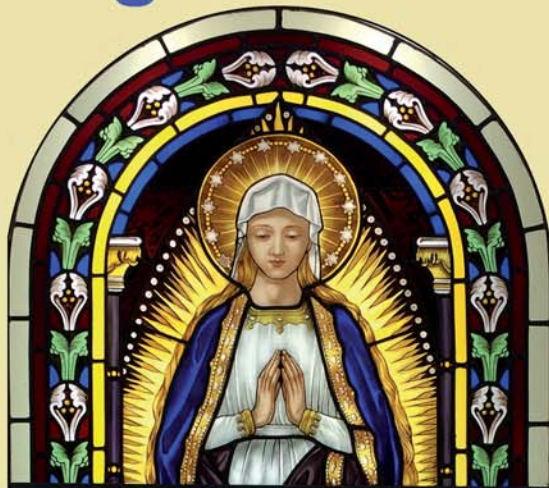
De Gemmakerk staat centraal in de wijk Sanderbout. Het oostwerk met de smalle torens is een opvallend bouwwerk in het landschap, met name gezien vanaf de Bergerweg.

In 1950 ontving pastoor H. Ch. M. Smeets de opdracht om als “bouwpastoor” een kerk te verwezenlijken in de nieuw op te richten parochie Sanderbout. Hier werd veel gebouwd. Reeds in hetzelfde jaar werd een noodkerk aan de Veestraat in gebruik genomen. De houten keet, afkomstig van de Staatsmijn Maurits te Geleen, werd voorzien van een stenen voor- en achtergevel, zodat het gebouw meer stevigheid kreeg. De voorbereidingen om te komen tot een nieuw kerkgebouw gingen onverdroten verder. Na aanbesteding werd in 1951 de bouw van het nieuwe kerkgebouw gegund aan de Gebr. Van Heeswijk uit Best. De kerk, een halve kruisbasiliek, was een ontwerp van de architecten A. Boosten en H. J. Palmen. Op 23 maart 1952 werd de eerste steen gelegd en op 25 december 1952 in gebruik genomen. Op 18 mei 1854 werd de kerk geconsacreerd door de bisschop van Roermond, mgr. dr. J.H.G. Lemmens. Als gevolg van het fors teruggelopen kerkbezoek is de kerk in 2013 definitief gesloten. Het beeldbepalend gebouw stond vervolgens geruime tijd leeg. De totale kosten voor restauratie en herbesteding bedroegen € 1.400.000 euro. De gemeenteraad had in 2013 1.050.000 euro gevoteerd voor de bouw van een gemeenschapshuis (MFA) in de wijk. De financiële bijdrage van de provincie maakt de uitvoering van het project mogelijk. Een opvallend en architectonisch bouwwerk bleef zo behouden en voor de inwoners en verenigingen werd op die manier een noodzakelijke wijkvoorziening gerealiseerd. Vanaf oktober 2016 functioneert het dus als een multifunctioneel centrum, met als adres Bremstraat 7.

Ingang van het Multifunctioneel Centrum (MFC) te Sanderbout, gehuisvest in de voormalige parochiekerk

Glaskunst langs de Maas

Open Monumentendag

9 en 10 september 2017

Te bezoeken kerken:

1. St.-Willibrordus Obbicht, St.-Catharinakerk Grevenbicht, 3. St.-Martinuskerk Born,
4. St.-Martinuskerk Holtum, 5. St.-Jacobuskerk Roosteren, 6. St.-Catharinakerk Maaseik,
7. Kruisherkerk Maaseik, 8. St.-Gertrudiskerk Heppeneert, 9. St.-Pieterskerk Elen,
10. St.-Elisabethkerk Stokkum, 11. Kapel O.L.V. van Bijstand Stokkem.

Ecrevissecomité

Fiets voorzichtig, denk aan uw veiligheid. Deelname op eigen risico.

(Ontwerp en samenstelling: Francien Heldens).

Fietsroutekaart

1. Postweg
2. Spoorstraat
3. Buchterweg
4. Maaseikerweg
5. Verloren Themaatweg
6. Maaseikerweg (oversteken)
7. Bosstraat
8. Heppeneert
9. Volgen 26 tot LF7
10. Richtig voetveer
11. Prevotlaan-Rechtenstraat
12. Kapel

COLOFON

Deze uitgave verscheen ter gelegenheid van de Nationale Open Monumentendag op 9 en 10 september 2017 als eerste uitgave in de Charles Beltjens-reeks van de Stichting Monografieën uit het Land van Sittard.

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt dankzij de financiële steun van de gemeente Sittard-Geleen. Opdrachtgever is het comité Open Monumentendag Sittard-Geleen, een samenwerkingsverband van de gemeente Sittard-Geleen en vrijwilligers van heemkunde- en historische verenigingen.

Leden in het jaar 2016-2017 zijn: Peer Boselie, Frank Hovens, Kitty Jansen-Rompen, Guus Janssen (secretaris), Jolanda Janssen-Daniëls, Hub Kitzen, Jean Knoors, Sven Kools en Harry Strijkers (voorzitter)

Teksten

De teksten werden verzorgd door: Peer Boselie, Jos Engelen, Ad Hoogenboom, Frank Hovens, Guus Janssen, Jolanda Janssen-Daniëls, Hub Kitzen, Jean Knoors, Harry Strijkers, Pierre Vossen en Ton Wolters. Eindredactie: Guus Janssen en Harry Strijkers

Samenstelling en drukbegeleiding:

Harry Strijkers

Eerdere uitgaven Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen:

2001	Monumenten van het Wonen
2002	Monumenten van Handel
2003	Landelijke bouwkunst in Sittard-Geleen
2004	Verdediging door de eeuwen heen
2005	Aspecten van religieus leven
2006	Monumenten van feest
2007	Monumenten van de twintigste eeuw
2008	Sporen
2009	Op de kaart (setje oude ansichtkaarten en bijbehorend boekje)
2010	De smaak van de negentiende eeuw (jaarkalender)
2011	Herbestemmingen
2012	Groen van Toen
2013	Macht en pracht
2014	Op reis in Sittard-Geleen-Born
2015	Kunst & Ambacht
2016	Iconen & symbolen

Omslagontwerp, lay-out en druk

Janssen Grafimedia, Sittard

Sittard-Geleen, september 2017

ISBN/EAN: 978-90-72115-22-5

VVV ZUID
LIMBURG
Liefde voor het leven

Open
MONUMENTENDAG

Gemeente
Sittard-Geleen

Born